Formeel verzoek aan de gemeenteraad van Bernheze om integrale beoordeling van de vergaderorde, de uitoefening van raadsrechten en de positie van Verbindend Bernheze

Verzoek om beoordeling, normstelling en waarborgen inzake vergaderleiding, spreekruimte, vragenrecht, oordeelsvorming en effectieve uitoefening van het raadslidmaatschap

Aan	Gemeenteraad van Bernheze
Auteur	Mart Kievits, fractievoorzitter / raadslid
Fractie	Verbindend Bernheze
Betreft	Verzoek aan de gemeenteraad om integrale beoordeling, normstelling en waarborgen inzake vergaderorde en effectieve uitoefening van raadsrechten
Vergadering	Meerdere gebeurtenissen in 2026, waaronder de raadscommissie Maatschappij en Bestuur van 10 september 2026
Datum	12 september 2026

Lokaal bestuurlijk uitgangspunt: de gemeenteraad volwaardig in positie

De beoordeling van de hierna beschreven grieven begint niet alleen bij landelijke democratische normen en juridische regels. Ook de coalitiepartijen CDA en Lokaal hebben in hun *Coalitieverklaring 2026 - Op koers naar de toekomst* zelf uitgangspunten geformuleerd voor de positie van de gemeenteraad en de bestuurscultuur in Bernheze.

Onder de kop *“Raad en bestuur beter in positie”* wordt uitgesproken dat de kaderstellende, richtinggevende en besluitvormende rol van de raad moet worden versterkt en dat de gemeenteraad zijn bevoegdheden “volwaardig kan uitoefenen”. Daarbij worden politiek-bestuurlijke sensitiviteit, eigenaarschap, transparantie, tijdige en volledige advisering en zorgvuldige voorbereiding genoemd als voorwaarden voor betere besluitvorming.

In het slotwoord kiezen CDA en Lokaal bovendien uitdrukkelijk voor een traject in openheid en met wederzijds respect, met *“ruimte voor debat”* en gezamenlijke verantwoordelijkheid binnen de gemeenteraad. Tegen deze lokaal door de huidige coalitie zelf geformuleerde uitgangspunten moeten de hierna beschreven gebeurtenissen mede worden bezien. De centrale vraag is niet of een raadslid onbeperkte spreektijd heeft of politiek zijn zin moet krijgen, maar of de feitelijke vergaderpraktijk voldoende waarborgt dat ieder raadslid - ook

vanuit een minderheids- of eenpersoonsfractie - zijn wettelijke, reglementaire en democratische taak daadwerkelijk, gelijkwaardig en volwaardig kan uitoefenen.

Bron: Coalitieverklaring 2026 gemeente Bernheze, Op koers naar de toekomst, CDA en Lokaal, mei 2026, hoofdstuk "Bestuur, financiën en democratie", p. 25-26, en Slotwoord, p. 28.

Juist omdat ik waarde hecht aan een open en respectvolle samenwerking binnen de raad, leg ik deze punten aan uw raad voor met het verzoek ze zorgvuldig, schriftelijk en gemotiveerd te beoordelen en waar nodig tot verduidelijking of verbetering van de werkwijze te komen.

Waar in dit document kritische opmerkingen worden gemaakt over de vergaderleiding, procedures of de toepassing van raadsinstrumenten, moeten die daarom worden gelezen als inhoudelijke grieven en aandachtspunten die naar mijn mening serieuze beoordeling verdienen. Het gaat mij niet om personen, maar om de kwaliteit van het democratische proces, de positie van ieder raadslid en het goed functioneren van de gemeenteraad en zijn commissies.

Dit verzoek is nadrukkelijk niet bedoeld om personen te beschuldigen, te framen of verantwoordelijkheden bij voorbaat vast te leggen. Evenmin is het mijn bedoeling politieke tegenstellingen op scherp te zetten: *Verbindend Bernheze wil verbinden*!

Mijn verzoek is juist om zo feitelijk, zorgvuldig en objectief mogelijk te laten beoordelen wat er is gebeurd, welke regels en uitgangspunten daarbij gelden en of de bestaande werkwijze voldoende waarborgen biedt voor een gelijkwaardige en effectieve uitoefening van het raadslidmaatschap.

Met dit schrijven doe ik uw raad een verzoek om een aantal gebeurtenissen en handelwijzen rond de vergaderorde en de uitoefening van raadsrechten inhoudelijk en in onderlinge samenhang te beoordelen.

Voorop: integraal overzicht van de grieven

Dit verzoek ziet nadrukkelijk niet uitsluitend op de commissievergadering van 10 september 2026. Naar de visie van Mart Kievits is sprake van een reeks gebeurtenissen en handelwijzen die in onderlinge samenhang moeten worden beoordeeld. De vergadering van 10 september vormt daarin een belangrijk en ernstig moment, maar staat niet op zichzelf. Voor een juiste beoordeling worden daarom reeds aan het begin van dit document alle hoofdgrieven samengebracht.

1. Voorzienbaar overvolle agenda en onvoldoende preventieve agendasturing.

De agenda van 10 september 2026 was reeds vooraf uitzonderlijk zwaar. Naast meerdere inhoudelijk gewichtige dossiers waren volgens de vooraf bekende aanmeldingen acht insprekers voorzien: zes bij de subsidie voor de exploitatie van De Pas, één bij de subsidie voor de airco-installatie van De Pas en één bij het rekenkameronderzoek. Insprekers kregen daarbij twee termijnen en commissieleden konden hun vragen – aan de insprekers én de wethouders – stellen. Volgens Kievits was daarom vooraf voorzienbaar dat de beschikbare vergadertijd onder grote druk zou komen te staan. Hij acht het een afzonderlijke grief dat niet reeds vooraf zichtbaar is onderzocht of maatregelen nodig waren, zoals het spreiden of verplaatsen van agendapunten of het tijdig plannen van een aanvullende commissievergadering, terwijl het later ontstane tijdgebrek vervolgens ten koste ging van de

oordeelsvormende behandeling: het voeren van discussie, het toelichten van ordeverzoeken en andere vragen, dus om opinies te vormen. Dáár was deze vergadering immers voor bedoeld.

2. Beperking van interrupties en debatruimte.

Eerder is mondeling en schriftelijk bezwaar gemaakt tegen de opvatting dat een interruptie uitsluitend uit een vraag zou mogen bestaan. Volgens Kievits beperkt een dergelijke uitleg de normale functie van de interruptie en daarmee de inhoudelijke debatruimte van raadsleden.

3. Beperking van spreektijd in commissievergaderingen.

Tijdens de behandeling van de Jaarstukken 2025 is volgens Kievits zijn spreektijd zodanig beperkt dat hij een aanzienlijk deel van zijn argumentatie niet meer naar voren kon brengen. Dit is op 20 juni 2026 schriftelijk bij de raad en de voorzitter van de raad aan de orde gesteld.

4. Uitblijven van een schriftelijke inhoudelijke reactie op eerdere signalen.

Op de eerdere schriftelijke signalen van 2 juni en 20 juni 2026 is volgens Kievits geen inhoudelijke schriftelijke reactie ontvangen. Daardoor bleef onduidelijk welke uitleg van het Reglement van orde wordt gehanteerd en welke waarborgen voor toekomstige vergaderingen gelden.

5. Feitelijke verhindering van een door Kievits geagendeerde openbare commissiebespreking.

Bij de behandeling van de brief van het MDL Fonds over openbare en toegankelijke toiletten ervoer Kievits dat hij vrijwel onmiddellijk door de voorzitter werd afgekapt en verwezen naar een later bilateraal gesprek met de wethouder. Volgens hem werd daardoor de bedoeling van de openbare commissiebehandeling democratisch uitgehold en kon hij zijn rol als gekozen raadslid op dit onderwerp niet daadwerkelijk uitoefenen.

6. Druk rond het schriftelijke vragenrecht.

Kievits stelt dat tijdens verschillende overlegmomenten door wethouders nadrukkelijk is gewezen op het aantal schriftelijke vragen, de ambtelijke belasting, de kosten en mogelijke extra formatie. Hoewel geen formeel maximum is opgelegd, ervaart hij deze terugkerende boodschap als een feitelijk en psychologisch remmend effect op het gebruik van zijn individuele vragenrecht.

7. Kwetsbare informatie- en instrumentenpositie van een eenpersoonsfractie.

Volgens Kievits weegt de combinatie van beperkte debatruimte, druk rond het stellen van schriftelijke vragen en afhankelijkheid van toegankelijke informatie voor een eenpersoonsfractie extra zwaar, omdat onderzoeks- en controletaken niet over meerdere raadsleden kunnen worden verdeeld.

8. Geen reële mogelijkheid om ordevoorstellen kort te motiveren op 10 september 2026.

Bij twee ordevoorstellen over de agenda van de commissie van 10 september kreeg Kievits volgens Kievits niet de gelegenheid om in enkele zinnen de reden van zijn voorstel toe te lichten voordat daarover door de commissie werd gestemd.

9. Herhaald onderbreken, afkappen en ontnemen van het woord op 10 september 2026.

Kievits stelt dat hij tijdens meerdere inhoudelijke agendapunten, waaronder het onderwerp mobiele airco's, werd onderbroken of afgekapt terwijl hij zijn fractiestandpunt nader wilde toelichten, met name uit eigen ervaringen toen hij bij de aanschaf en ontbinding van deze koop door het bestuur van SCC De Pas zelf werd betrokken. Hij vraagt uitdrukkelijk te onderzoeken of bij andere fracties dezelfde maatstaf is toegepast.

10. Onvoldoende bewaking van beantwoording door het college.

Volgens Kievits bleven tijdens de commissievergadering geregeld vragen aan wethouders onbeantwoord en heeft hij herhaaldelijk via ordevoorstellen geprobeerd alsnog beantwoording te verkrijgen. Hij vindt het niet wenselijk dat een raadslid formele orde-instrumenten moet inzetten om reeds gestelde vragen procedureel af te handelen.

11. Vergaderleiding en organisatie als mogelijke medeoorzaak van tijdverlies.

Kievits constateert procedurele onduidelijkheid, bijsturing door de griffie, onduidelijkheid over spreektermijnen en tijd die verloren ging bij het – door de voorzitter – zoeken in de eigen vergaderstukken. Kievits pleit ervoor dat onderzocht wordt welk deel van het tijdsverlies aan de vergaderleiding en organisatie was toe te rekenen voordat tijdgebrek ten koste wordt gebracht van debatruimte.

12. Vervallen van reeds geagendeerde oordeelsvormende commissiebehandeling.

Vanwege het ontstane tijdgebrek werden op 10 september door de voorzitter de resterende niet behandelde onderwerpen rechtstreeks doorgeschoven naar de raad. Kievits verzette zich daartegen, mede omdat daarmee de aangekondigde oordeels- en adviesfase, de openbare uitwisseling van fractiestandpunten en mogelijk ook het reguliere meespreekmoment voor inwoners verloren gingen. Een toelichting op zijn bezwaren werd door de voorzitter niet toegestaan.

13. Onvoldoende ruimte voor het minderheidsstandpunt bij de procedurele beslissing.

Kievits stelt dat hij zijn bezwaar tegen het doorschuiven naar de raad niet behoorlijk kon toelichten voordat het voorstel in stemming werd gebracht. Daarmee rijst volgens hem de vraag of de besluitvorming procedureel voldoende zorgvuldig en gelijkwaardig is verlopen.

14. Gebrek aan reflectie en herstel na afloop van de vergadering.

Toen Kievits direct na afloop zijn ongenoegen uitte, ervoer hij de reacties van de commissievoorzitter en de burgemeester als formeel en weinig begripvol. De verwijzing naar

de agendacommissie kan procedureel passend zijn, maar volgens Kievits ontbrak ruimte voor directe erkenning, feitelijke evaluatie en zelfreflectie over de vergaderleiding.

15. Niet-neutrale vergaderleiding en schijn van partijdigheid.

Kievits heeft tijdens de beschreven vergaderingen de vergaderleiding niet steeds als zichtbaar neutraal en onpartijdig ervaren. Die grief berust niet uitsluitend op het feit dat de commissievoorzitter tevens raadslid van een coalitiepartij is, maar op de combinatie van die politieke positie met de wijze waarop volgens Kievits tijdens de vergadering in zijn bijdragen werd ingegrepen. Hij stelt dat hij herhaaldelijk werd onderbroken, afgekapt of het woord werd ontnomen wanneer hij zijn fractiestandpunt nader wilde toelichten, terwijl bij andere commissieleden naar zijn waarneming minder snel of minder strikt werd ingegrepen. Daarbij constateert Kievits tevens dat andere commissieleden regelmatig meer gelegenheid en tijd kregen om hun bijdragen uitvoerig uiteen te zetten en af te ronden, terwijl hijzelf naar zijn ervaring juist vaak tussentijds door de voorzitter werd afgekapt en in zijn spreektijd werd beperkt.

Volgens Kievits versterkt dit verschil in feitelijke spreekruimte de indruk dat de vergaderregels en de ruimte voor inhoudelijke toelichting niet steeds op gelijke wijze zijn toegepast. Ook de persoonlijke opmerking van de voorzitter – “Dat is niet nieuw” – nadat Kievits op enig moment bij één bepaald agendapunt had gezegd nu even voldoende aan het woord te zijn geweest, draagt volgens hem bij aan de indruk dat de vereiste zakelijke, professionele afstand – als voorzitter – niet steeds zichtbaar werd bewaard.

Kievits stelt hiermee niet zonder nader onderzoek als vaststaand feit dat de voorzitter bewust politiek partijdig heeft gehandeld. Wel acht hij de schijn van partijdigheid en het ontbreken van voldoende zichtbare neutraliteit ernstig genoeg om afzonderlijk en objectief te laten onderzoeken. Juist wanneer een commissievoorzitter tevens actief raadslid van een coalitiepartij is, moet voor alle deelnemers zichtbaar en toetsbaar zijn dat dezelfde procedurele maatstaven worden toegepast, ongeacht fractie, politieke positie of meerderheidsverhouding. Kievits verzoekt daarom aan de hand van de volledige beeld- en geluidsopnamen te onderzoeken of spreektijd, interrupties, woordontneming, correcties, afronding van bijdragen en ruimte voor toelichting bij hem en bij andere fracties daadwerkelijk gelijkwaardig zijn behandeld.

Niet alleen feitelijke onpartijdigheid, maar ook de zichtbare waarborg daarvan is van wezenlijk belang voor het vertrouwen in de vergaderleiding, de procedurele rechtvaardigheid en de democratische legitimiteit van de raad en zijn commissies. Daarbij is tevens relevant dat CDA en Lokaal in hun coalitieverklaring voor deze bestuursperiode zelf openheid, wederzijds respect, ruimte voor debat en een gemeenteraad die zijn bevoegdheden volwaardig kan uitoefenen als uitgangspunten formuleren.

16. Rol van de burgemeester na de vergadering en institutionele opvolging.

De burgemeester was volgens Kievits gedurende de gehele commissievergadering van 10 september 2026 aanwezig en kon de wijze waarop de vergadering verliep zelf waarnemen. Direct na afloop maakte Kievits zijn ernstige ongenoegen over de vergaderleiding kenbaar aan de commissievoorzitter; de burgemeester voegde zich bij dit gesprek en verwees Kievits

eveneens naar de agendacommissie. Vervolgens uitte Kievits zijn klacht bij de griffier, waarbij de burgemeester opnieuw aanwezig was. Kievits stelt niet dat de burgemeester verantwoordelijk was voor de concrete leiding van de commissievergadering, ter plaatse partij had moeten kiezen of onmiddellijk een oordeel had moeten geven. Wel acht hij het relevant dat de burgemeester de vergadering had bijgewoond en rechtstreeks kennisnam van een ernstig signaal over de uitoefening van raadsrechten.

Kievits verzoekt de raad daarom te beoordelen of onder deze omstandigheden kon worden volstaan met een korte procedurele verwijzing, of dat van de burgemeester in zijn bijzondere en verbindende positie als voorzitter van de gemeenteraad een meer onderzoekende, betrokken of bemiddelende houding mocht worden verwacht. Voor Kievits was vooral van belang dat de ernst van het signaal herkenbaar werd opgepakt en dat een zorgvuldige institutionele evaluatie werd bevorderd. Dit is een vraag naar opvolging en vertrouwen, niet naar persoonlijke schuld.

Deze verwachting vindt steun in landelijke vakinhoudelijke opvattingen over het raadsvoorzitterschap. Bestuurskundigen Sabine van Zuydam en Niels Karsten beschrijven, op basis van onderzoek naar gemeentelijke profielschetsen, onafhankelijkheid, het stimuleren van constructief debat en goed voorzitterschap als kernverwachtingen van de burgemeester als raadsvoorzitter. Daarnaast noemen zij het bevorderen van goede onderlinge verhoudingen, het investeren in relaties met raadsleden en uitdrukkelijk ook aandacht voor oppositiepartijen. Deze vakinhoudelijke inzichten scheppen geen afzonderlijke juridische plicht tot een bepaalde empathische reactie, maar ondersteunen wel dat van een burgemeester in een zichtbaar geëscaleerde situatie meer kan worden verwacht dan louter een procedurele doorverwijzing.

17. Cumulatieve belemmering van de effectieve uitoefening van het raadslidmaatschap.

De zwaarste grief betreft volgens Kievits niet één afzonderlijk incident, maar de optelsom. Wanneer het schriftelijke vragenrecht als belastend wordt ervaren, mondelinge bijdragen worden beperkt, geagendeerde onderwerpen niet daadwerkelijk kunnen worden besproken en procedurele bezwaren onvoldoende kunnen worden toegelicht, bestaat volgens hem het risico dat formele raadsrechten in de praktijk onvoldoende effectief kunnen worden uitgeoefend. Het cumulatieve effect moet daarom mede worden bezien tegen het door de coalitie zelf uitgesproken lokale uitgangspunt dat de raad in positie wordt gebracht om zijn bevoegdheden volwaardig uit te oefenen.

Deze grieven vormen gezamenlijk het beoordelingskader voor dit gehele document. Kievits verzoekt daarom niet om een geïsoleerde beoordeling van enkele interventies op 10 september, maar om een integrale reconstructie van het terugkerende patroon, de afzonderlijke juridische en reglementaire vragen én het cumulatieve effect daarvan op de controlerende, kaderstellende en volksvertegenwoordigende taak van een raadslid en een eenpersoonsfractie.

Kern van het verzoek

Kievits verzoekt de gemeenteraad van Bernheze om dit dossier als raad in behandeling te nemen en een integrale, schriftelijke en gemotiveerde beoordeling te geven van alle in dit document beschreven grieven en gebeurtenissen in 2026, in hun onderlinge samenhang. Het

verzoek ziet nadrukkelijk niet uitsluitend op de commissievergadering van 10 september 2026. De raad wordt gevraagd te beoordelen of de spreek- en debatruimte, het gebruik van interrupties en ordevoorstellen, het schriftelijke vragenrecht, de informatiepositie, de oordeelsvormende functie van de commissie en de vergaderleiding zodanig zijn toegepast dat Mart Kievits en Verbindend Bernheze hun raadsrechten daadwerkelijk, gelijkwaardig en effectief konden uitoefenen. Het gaat niet om het terugdraaien van politieke uitkomsten, maar om de vraag of wettelijke en reglementaire rechten in de praktijk voldoende tot hun recht komen, welke tekortkomingen zich hebben voorgedaan en welke normstelling en structurele waarborgen de gemeenteraad nodig acht om herhaling te voorkomen.

Daarnaast verzoekt Mart Kievits de gemeenteraad nadrukkelijk te bewerkstelligen dat de agendapunten 6 (Actualisatie Verordening commissie Bezwaarschriften), 7 (Participatiebeleid en -verordening), 11 (Conceptbeleidsplan GGD Hart voor Brabant 2027-2030 voor zienswijze) en 12 (Opiniërende bespreking Bestuursprogramma 2026-2030) vóór de raadsvergadering van 1 oktober 2026 alsnog in een openbare raadscommissievergadering inhoudelijk en oordeelsvormend worden behandeld.

Indien dit organisatorisch niet tijdig mogelijk is, wordt de raad verzocht de besluitvorming over deze agendapunten uit te stellen totdat de aangekondigde commissiefase heeft kunnen plaatsvinden. De in dit document uitgewerkte risico’s van het achterwege laten van die behandeling worden uitdrukkelijk ter afweging aan de gemeenteraad voorgelegd.

Inhoud

1. Aanleiding en reikwijdte van het verzoek 10
2. Feitelijke reconstructie van 10 september 2026 10
3. Voorgeschiedenis en aanwijzingen voor een terugkerend patroon 16
4. Juridisch en reglementair kader 19
5. Landelijke praktijk en vakinhoudelijke context 31
6. Integrale beoordeling 39
7. Verzoeken aan de gemeenteraad van Bernheze 44
8. Voorgestelde waarborgen en verduidelijkingen 46
9. Externe rechtsbescherming en escalatieroutes 47
10. Slot 49
Bijlagen en bronnen 49

1. Aanleiding en reikwijdte van het verzoek

Aanleiding voor dit verzoek is niet één afzonderlijke vergadering, maar een opeenstapeling van door Mart Kievits ervaren beperkingen in de uitoefening van raads- en commissierechten in 2026. Daartoe behoren eerdere geschillen over interrupties en spreektijd, de feitelijk niet tot stand gekomen inhoudelijke behandeling van een door Kievits geagendeerd onderwerp, het uitblijven van schriftelijke reacties op eerdere signalen, de ervaren druk rond het schriftelijke vragenrecht en vervolgens de gebeurtenissen tijdens de commissievergadering van 10 september 2026. Juist de samenhang en herhaling maken dat om een institutionele en reglementaire beoordeling wordt gevraagd. Dit verzoek is uitdrukkelijk geen bezwaarschrift in de zin van de Algemene wet bestuursrecht. Beslissingen over de interne vergaderorde zijn naar hun aard niet zonder meer besluiten in de zin van artikel 1:3 Awb. Kievits vraagt niet om politieke uitkomsten terug te draaien, maar om vast te stellen welke waarborgen gelden, of deze consequent en gelijkwaardig zijn toegepast en welke maatregelen nodig zijn om effectieve uitoefening van het raadslidmaatschap te verzekeren. Het onderhavige document wordt daarom uitdrukkelijk aan de gemeenteraad van Bernheze gericht. Kievits vraagt de raad niet slechts kennis te nemen van zijn ervaringen, maar als hoogste gemeentelijke volksvertegenwoordigende orgaan een inhoudelijk oordeel te geven over de toepassing van de eigen vergaderregels en over de waarborgen die nodig zijn voor een effectieve, gelijkwaardige uitoefening van het raadslidmaatschap.

2. Feitelijke reconstructie van 10 september 2026

2.1 Twee ordevoorstellen bij de vaststelling van de agenda

Bij het vaststellen van de agenda deed Mart Kievits twee afzonderlijke ordevoorstellen om twee agendapunten van de vergaderagenda af te voeren. Beide voorstellen werden door de voorzitter onmiddellijk in stemming gebracht. Kievits kreeg niet de gelegenheid om in één of enkele zinnen toe te lichten waarom hij betreffende agendapunten wilde afvoeren. Toen hij aangaf dat hij zijn voorstellen kort wilde motiveren, werd hij door de voorzitter afgekapt. De grief betreft niet het feit dat de commissie beide voorstellen heeft verworpen. De commissie is vrij om een ordevoorstel af te wijzen. De vraag is of de commissie zorgvuldig kon beslissen terwijl de indiener niet eens kort de procedurele reden voor zijn voorstellen mocht formuleren en toelichten.

2.2 Herhaald afkappen en ontnemen van het woord tijdens inhoudelijke behandeling

De gebeurtenissen beperkten zich niet tot het agendapunt waarin de agenda werd vastgesteld. Tijdens de inhoudelijke behandeling van meerdere onderwerpen werd Mart Kievits naar eigen waarneming herhaaldelijk door de voorzitter onderbroken, afgekapt of het woord ontnomen op momenten waarop hij het standpunt van Verbindend Bernheze nader trachtte te verduidelijken. Als één concreet voorbeeld wordt het onderwerp subsidiëring ‘Mobiele airco’s’ genoemd. Volgens Kievits werd bij zijn bijdragen de procedure vaak vóór de inhoud geplaatst, terwijl bij andere commissieleden minder snel of minder strikt door de voorzitter werd ingegrepen. Dat is een feitelijke stelling die aan de hand van de volledige beeld- en geluidsopname moet worden onderzocht; zij wordt in dit verzoek niet als reeds bewezen ongelijke behandeling gepresenteerd. De situatie leidde ertoe dat Mart Kievits meermalen een ordevoorstel moest doen om opnieuw het woord te kunnen krijgen en zijn

fractiestandpunt te kunnen vervolgen, nader toe te lichten of ter discussie te stellen. Daarmee wordt de vraag relevant of de ordebevoegdheid nog uitsluitend ten dienste stond van een ordelijk debat, of in de praktijk de inhoudelijke bijdrage van één fractie te zeer beperkte.

Op enig moment tijdens de behandeling van een agendapunt zei Kievits, als slotwoord van zijn toelichting: “Ik ben nu voldoende aan het woord geweest.” Daarop liet de voorzitter zich ontvallen: “Dat is niet nieuw.”

Kievits acht deze uitdrukking voor een voorzitter ongepast. Een voorzitter mag de voortgang van de vergadering bewaken, maar een dergelijke persoonlijke en mogelijk kleinerende reactie past naar zijn oordeel niet bij een neutrale, zakelijke en respectvolle vergaderleiding.

2.3 Uitlopen van de vergadering en rechtstreeks doorschuiven naar de raad

Aan het einde van de vergadering liep de agenda sterk uit. De commissievoorzitter stelde daarop – uit eigen beweging – voor dat de resterende agendapunten wegens tijdgebrek niet meer oordeelsvormend/opiniërend in de commissie zouden worden behandeld, maar zouden worden doorgeschoven naar de raadsvergadering van 1 oktober 2026.

Mart Kievits gaf aan hiertegen te zijn, omdat belangrijke onderwerpen daardoor zonder voorafgaande opiniërende/oordeelsvormende commissiebehandeling aan de raad ter besluitvorming zouden worden voorgelegd. Tijdens een begin van toelichting van dit bezwaar werd hij door de voorzitter afgekapt. Het voorstel van de voorzitter werd vervolgens snel, met het verzoek tot een vóór- of een tégenstem aan de commissie voorgelegd en de commissie stemde ermee in. De voorzitter bood geen gelegenheid voor een inhoudelijke discussie over het bezwaar van Kievits en Kievits kreeg geen gelegenheid zijn minderheidsstandpunt nader uiteen te zetten. Kievits erkent dat de commissie uiteindelijk met het voorstel instemde. De vraag is daarom niet of de commissie bevoegd was een procedurele keuze te maken, maar of de besluitvorming voldoende zorgvuldig, gelijkwaardig en conform de eigen regelgeving (RvO, etc.) verliep, met name omdat hiermee de oordeelsvormende fase voor de resterende onderwerpen zou komen te vervallen. Een aanvullende commissievergadering was binnen het reglement een mogelijke route. Eén fractie kan zo'n extra vergadering niet zelfstandig afdwingen, maar artikel 3, vijfde lid, RvO laat zien dat het reglement de mogelijkheid van aanvullende commissievergaderingen juist kent. Tussen 10 september en 1 oktober bestond bovendien nog tijd om zo'n mogelijkheid te onderzoeken. Kievits kreeg niet de mogelijkheid dit toe te lichten. Dit acht Kievits een ernstige omissie van de voorzitter.

2.4 Voorzienbaarheid van het tijdgebrek en verantwoordelijkheid voor de agendaplanning

Bij de beoordeling van het uitlopen van de vergadering van 10 september 2026 behoort niet uitsluitend te worden onderzocht waardoor tijdens de vergadering tijd verloren is gegaan. Daaraan vooraf gaat de vraag of reeds vóór aanvang van de vergadering redelijkerwijs voorzienbaar was dat de vastgestelde agenda binnen de beschikbare vergadertijd nauwelijks op zorgvuldige wijze kon worden afgehandeld. De gepubliceerde agenda omvatte, naast opening, vaststelling van de agenda en besluitenlijst, mededelingen, rondvraag en pauze, zeven inhoudelijk gewichtige onderwerpen: de actualisatie van de Verordening commissie Bezwaarschriften, het participatiebeleid en de participatieverordening, het

rekenkameronderzoek Leefbaarheid in de kernen, twee afzonderlijke subsidievoorstellen betreffende Stichting De Pas, het conceptbeleidsplan GGD Hart voor Brabant 2027-2030 en de opiniërende bespreking van het Bestuursprogramma 2026-2030.

Voor meerdere voorstellen werd de commissie uitdrukkelijk gevraagd de raad te adviseren; bij het bestuursprogramma werd de commissie gevraagd haar mening en inbreng te geven.

Volgens de vooraf bekende aanmeldingen waren bovendien acht insprekers voorzien: zes bij de aanvraag incidentele subsidie Stichting De Pas voor de exploitatie tot ingebruikname van De Misse 2-4-6, één bij de aanvraag voor de airco-installatie en één bij het rekenkameronderzoek. Daarbij kregen insprekers twee termijnen om het woord te voeren en bestond voor commissieleden – ook in twee spreektermijnen – gelegenheid vragen aan de insprekers te stellen. Alleen dit inspraakgedeelte bracht daarmee reeds een aanzienlijke en voorzienbare tijdsbelasting mee, nog los van de beraadslaging door de fracties, beantwoording door het college, interrupties, ordevoorstellen en overige procedurele onderdelen.

Onder deze omstandigheden rijst de vraag of het sterke uitlopen van de vergadering daadwerkelijk als een pas tijdens de vergadering ontstane of onverwachte omstandigheid kan worden beschouwd.

Naar de mening van Kievits was een aanzienlijk risico op uitloop reeds bij de voorbereiding van de vergadering en uiterlijk bij de vaststelling van de agenda voorzienbaar. Dat brengt mee dat van de agendacommissie, commissievoorzitter en griffie mocht worden verwacht dat vooraf werd beoordeeld of de agenda realistisch uitvoerbaar was en of preventieve maatregelen nodig waren. Daarbij kan worden gedacht aan het spreiden van de agenda over twee commissievergaderingen, het verplaatsen van minder urgente onderwerpen, het reserveren van voldoende tijd per dossier of het tijdig plannen van een aanvullende commissievergadering.

Daarbij is ook van belang dat artikel 19, eerste lid, van het Reglement van orde bepaalt dat de commissievoorzitter ten minste vijf dagen vóór een raads- of commissievergadering de raadsleden en burgerleden de schriftelijke oproep, de voorlopige agenda en de daarbij behorende stukken toezendt. Voor een spoedeisende aanvullende voorlopige agenda geldt op grond van artikel 19, tweede lid, dat deze met de bijbehorende stukken zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk 48 uur vóór aanvang van de commissievergadering, wordt toegezonden. Het reglement formuleert daarmee geen afzonderlijke aanlevertermijn voor het college, maar waarborgt wel dat leden de reguliere vergaderstukken in beginsel minimaal vijf dagen vooraf beschikbaar hebben.

Hier komt bij: met betrekking tot het agendapunt subsidiëring SCC De Pas verschenen pas op de dag van de commissievergadering verschillende stukken. Kievits had die stukken pas één uur vóór de vergadering kúnnen inzien. Dat zal wellicht voor méér commissieleden gelden.

Dit alles onderstreept het belang van tijdige agendavorming en voorbereiding. Deze onderzoeksvraag is temeer van belang omdat het later ontstane tijdgebrek uiteindelijk werd

gebruikt als reden om reeds geagendeerde oordeelsvormende behandelingen te laten vervallen en onderwerpen rechtstreeks naar de gemeenteraad door te geleiden.

Indien het tijdgebrek in belangrijke mate voorzienbaar was, is het bestuurlijk minder aanvaardbaar om de gevolgen daarvan tijdens de vergadering eenzijdig af te wentelen op de inhoudelijke oordeelsvorming, de spreek- en debatruimte van fracties en het aangekondigde openbare karakter van de commissiebehandeling. Voorzienbaar organisatorisch tijdgebrek behoort niet zonder kenbare afweging en motivering ten koste te komen van de effectieve uitoefening van raads- en commissierechten.

2.5 Vergaderleiding als mogelijke medeoorzaak van het tijdsverloop

Tijdens de vergadering ontstond volgens Kievits herhaaldelijk procedurele onduidelijkheid. De commissievoorzitter werd meerdere malen door de plaatsvervangend griffier procedureel bijgestaan, gecorrigeerd of gesouffleerd. Ook was voor de deelnemers niet steeds duidelijk in welke spreektermijn de behandeling zich bevond. Mart Kievits heeft tijdens de vergadering meermalen moeten vragen of de commissie zich nog in de eerste termijn dan wel reeds in de tweede termijn bevond. Deze omstandigheden zijn relevant omdat het sterke uitlopen van de vergadering later als reden werd aangevoerd om resterende agendapunten niet meer oordeelsvormend / opiniërend te behandelen en rechtstreeks ter besluitvorming door te schuiven naar de raadsvergadering van 1 oktober 2026. Indien uit de beeld- en geluidsopname blijkt dat een relevant deel van het tijdsverlies samenhing met procedurele onduidelijkheid, correcties, overleg tussen voorzitter en griffie of herstel van de vergaderprocedure, behoort dat te worden meegewogen bij de beoordeling van de proportionaliteit van latere beperkingen van spreektijd en debatruimte. Kievits stelt hiermee niet dat ondersteuning van een voorzitter door de griffie onjuist is. Die ondersteuning is juist normaal en wenselijk. Het punt is dat tijdverlies dat mede uit de organisatie en leiding van de vergadering voortvloeit niet zonder nadere analyse mag worden toegerekend aan de inhoudelijke bijdragen van commissieleden of vervolgens eenzijdig ten koste mag gaan van hun mogelijkheid om standpunten af te maken of onderwerpen oordeelsvormend te behandelen. Daarnaast viel volgens Kievits op dat de commissievoorzitter tijdens de vergadering herhaaldelijk geruime tijd nodig had om in zijn eigen vergaderstukken te bladeren en informatie of de juiste passage terug te vinden. Daardoor ontstonden stiltes en vertragingen die niet aan de spreektijd of inbreng van commissieleden waren toe te rekenen.

Dit roept de vraag op of de vergaderstukken, het voorzittersdossier en de te volgen procedure vooraf voldoende overzichtelijk waren voorbereid en georganiseerd. Ook dit dient aan de hand van de beeld- en geluidsopname feitelijk te worden vastgesteld; het wordt hier niet als persoonlijke tekortkoming gepresenteerd, maar als mogelijk organisatorisch onderdeel van het tijdsverloop.

Ook bij de inhoudelijke behandeling deed zich volgens Kievits een terugkerend procesprobleem voor rond de beantwoording door de wethouders. Wanneer Mart Kievits gelegenheid kreeg vragen te stellen, bleven volgens hem geregeld één of meer van die vragen onbeantwoord. Hij moest de voorzitter daar vervolgens herhaaldelijk op wijzen en meermalen een ordevoorstel doen om alsnog ruimte voor beantwoording te verkrijgen. Die opeenvolgende ordevoorstellen leidden zichtbaar tot irritatie bij andere commissieleden, in

het bijzonder bij leden van coalitiefracties. De kern van dit punt is niet dat de voorzitter inhoudelijk verantwoordelijk is voor de antwoorden van een wethouder of ieder antwoord als volledig moet beoordelen. Wel behoort tot een ordelijke en evenwichtige vergaderleiding dat duidelijk wordt bewaakt welke vragen nog openstaan, dat een wethouder gelegenheid krijgt daarop te reageren en dat een raadslid niet telkens een formeel orde-instrument hoeft in te zetten om beantwoording van reeds gestelde vragen aan de orde te stellen. Indien de opname deze gang van zaken bevestigt, ligt het daarom voor de hand dit primair te beoordelen als een vraag naar de kwaliteit van de procesbewaking door de voorzitter, en niet als een verwijt aan Kievits dat hij om beantwoording bleef verzoeken.

2.6 Reactie direct na afloop van de vergadering

Direct na het sluiten van de vergadering liep Mart Kievits naar de commissievoorzitter om zijn ongenoegen te uiten over de wijze waarop de vergadering was verlopen. Volgens Kievits reageerde de voorzitter daarop onder meer en herhaaldelijk met woorden van de strekking: "***Dat mag jij vinden***" en met de mededeling dat hij de kwestie dan maar bij de agendacommissie aan de orde moest stellen. De burgemeester, die volgens Kievits gedurende de gehele commissievergadering aanwezig was geweest, voegde zich bij dit gesprek. Hij hoorde daarmee rechtstreeks de bezwaren van Kievits, de reactie van de commissievoorzitter en kon volgens Kievits ook diens laconieke houding waarnemen. De burgemeester verwees Kievits eveneens naar bespreking in de agendacommissie. Daarna liep Kievits naar de griffier om ook daar zijn klacht over het verloop van de vergadering kenbaar te maken. Volgens Kievits kwam de burgemeester ook bij dit gesprek staan, maar heeft hij zich op dat moment niet inhoudelijk over de klacht, de waargenomen gebeurtenissen of een mogelijke vervolgactie uitgelaten. Kievits voert deze reacties en het uitblijven van een inhoudelijke reactie van de burgemeester niet aan als zelfstandig bewijs dat de commissievoorzitter tijdens de vergadering onrechtmatig of partijdig heeft gehandeld. Evenmin stelt hij dat de burgemeester ter plaatse een oordeel had moeten geven of de commissievoorzitter onmiddellijk had moeten corrigeren. Wel acht hij de gang van zaken relevant voor de wijze waarop een onmiddellijk na afloop geuit, ernstig bezwaar tegen de vergaderleiding institutioneel wordt opgevangen.

Juist omdat de burgemeester de vergadering zelf had bijgewoond en vervolgens tweemaal rechtstreeks kennisnam van de klacht, rijst de vraag of een enkele – formele - verwijzing naar de agendacommissie voldoende was, of dat van hem in zijn bijzondere positie als voorzitter van de gemeenteraad een meer onderzoekende, bemiddelende of initiërende houding mocht worden verwacht.

Een verwijzing naar de agendacommissie kan procedureel op zichzelf passend zijn. Een meer onderzoekende en reflectieve reactie - bijvoorbeeld de toezegging om de gang van zaken aan de hand van de opname te evalueren, daarbij ook het handelen van de vergaderleiding te betrekken en te bevorderen dat Kievits een gemotiveerde terugkoppeling ontvangt - had echter kunnen bijdragen aan de-escalatie, herstel van vertrouwen en een zorgvuldige opvolging van de klacht. De kern van dit punt is daarom niet dat ter plaatse schuld had moeten worden erkend, maar dat een concreet bezwaar van een raadslid over mogelijk belemmerde raadsrechten serieus, open, toetsbaar en institutioneel herkenbaar behoort te worden opgepakt.

3. Voorgeschiedenis en aanwijzingen voor een terugkerend patroon

De gebeurtenissen van 10 september worden niet als geïsoleerd incident aan de orde gesteld. In de maanden ervoor waren al meerdere schriftelijke signalen afgegeven over de ruimte die bepaalde raads- en commissieleden in Bernheze krijgen bij het gebruik van hun instrumenten.

3.1 Verwijzing brief MDL Fonds over openbare en toegankelijke toiletten - 28 mei 2026

Tijdens de raadsvergadering van 28 mei 2026 stond onder het agendapunt 'Ingekomen stukken' een brief van het MDL Fonds. Daarin werd het college en de raad opgeroepen om zorg te dragen voor meer openbare en/of publiek toegankelijke toiletten. Mart Kievits verwees deze brief als raadslid al eerder ter behandeling naar de raadscommissie.

Met die verwijzing werd beoogd te voorkomen dat de brief uitsluitend voor kennisgeving zou worden aangenomen. Het doel was de oproep onderwerp te maken van inhoudelijke en politieke beraadslaging. In de commissie moest kunnen worden besproken of in Bernheze behoefte bestaat aan meer openbare en/of toegankelijke toiletten, wat de bestaande gemeentelijke situatie en het beleid zijn, welke reactie van het college passend is en of bestuurlijke of politieke vervolgmaatregelen wenselijk zijn.

De verwijzing hield op zichzelf geen instemming in met iedere door het MDL Fonds voorgestane oplossing. Zij was gericht op bespreking, meningsvorming en het kunnen bepalen van een politiek vervolg. Daarmee illustreert deze casus concreet waarom een verwijzing van een ingekomen stuk naar een raadscommissie alleen betekenis heeft wanneer in de commissie daadwerkelijk voldoende ruimte bestaat om het doel van de verwijzing, het onderliggende probleem, de verschillende standpunten en mogelijke vervolgstappen inhoudelijk te bespreken.

3.2 Feitelijke verhindering van de beoogde commissiebespreking van de MDL-brief

Bij de commissiebehandeling van 10 september 2026 stond de brief van het MDL Fonds, op verzoek van Mart Kievits, daadwerkelijk als afzonderlijk en laatste agendapunt op de vergaderagenda van de commissie Maatschappij en Bestuur. Het doel van die agendering was juist om de oproep van het MDL Fonds in het openbaar met de commissie en het college te bespreken, de verschillende reacties en standpunten te vernemen en te bezien welke praktische of bestuurlijke mogelijkheden bestonden om aan de oproep tegemoet te komen.

Toen het agendapunt aan de orde kwam, gaf Kievits aan dat hij mede vanuit zijn persoonlijke bekendheid met de problematiek als MDL-patiënt de oproep wilde bespreken. Hij bracht daarbij bij de verantwoordelijk wethouder enkele suggesties naar voren waarmee het college naar zijn mening uitvoering zou kunnen geven aan het verzoek van het MDL Fonds. Volgens Kievits werd hij vrijwel onmiddellijk door de commissievoorzitter afgekapt met de mededeling van de strekking: ‘Bespreek dat maar met de wethouder op een later tijdstip; maak daarvoor maar een afspraak met hem.’ Daarmee werd hem feitelijk de mogelijkheid ontnomen om de geagendeerde brief inhoudelijk in de commissie te bespreken, zijn voorstellen uiteen te zetten en de reactie of mening van commissie en college te vernemen.

Deze gang van zaken raakt volgens Kievits de kern van de functie van een geagendeerde commissiebehandeling. Een bilateraal gesprek met een wethouder kan niet zonder meer in

de plaats worden gesteld van een openbare politieke gedachtewisseling in de commissie. Indien een raadslid ter zake spreekt over het geagendeerde onderwerp en de orde niet verstoort, behoeft daarom een duidelijke reglementaire grondslag waarom die inhoudelijke bijdrage vrijwel onmiddellijk wordt beëindigd. De enkele mogelijkheid om later afzonderlijk met de wethouder te spreken vormt op zichzelf geen ordemotief voor woordontneming.

Kievits acht deze gang van zaken ernstig, omdat het bezwaar niet uitsluitend de duur van zijn spreektijd betreft. Hij had een ingekomen brief volgens de daarvoor bestemde procedure ter bespreking laten agenderen en wilde daarover namens zijn fractie in het openbaar het politieke gesprek voeren. Wanneer een raadslid een onderwerp formeel kan agenderen, maar vervolgens nauwelijks gelegenheid krijgt het in het gekozen politieke forum inhoudelijk te bespreken, kan de praktische betekenis van dat agenderingsrecht worden uitgehold. Juist daarom vraagt Kievits om een afzonderlijke institutionele beoordeling van deze gebeurtenis.

Deze gebeurtenis is in dit verzoek relevant als onderdeel van de voorgeschiedenis. Zij laat zien dat Kievits reeds vóór de gebeurtenissen van september 2026 gebruikmaakte van de commissiefase om onderwerpen die vanuit de samenleving aan raad en college worden voorgelegd inhoudelijk te laten behandelen. Dat sluit aan bij de oordeelsvormende functie van de commissie, waarin argumenten en fractiestandpunten moeten kunnen worden uitgewisseld voordat een politiek of bestuurlijk vervolg wordt bepaald.

3.3 Beperking van interrupties – schrijven van 2 juni 2026

Na de raadsvergadering van 28 mei 2026 is de burgemeester/voorzitter van de gemeenteraad schriftelijk bevraagd over de opvatting dat een interruptie uitsluitend uit een vraag zou mogen bestaan. In dat schrijven werd aangevoerd dat een dergelijke uitleg de traditionele functie van de interruptie en de inhoudelijke debatruimte van raadsleden aanzienlijk beperkt.

3.4 Beperking van spreektijd in de commissie – schrijven van 20 juni 2026

Na de commissievergadering van 11 juni 2026 is bij de griffier schriftelijk geklaagd over de beperking van de spreektijd van Mart Kievits tijdens de behandeling van de Jaarstukken 2025. Volgens dat schrijven werd hij na enkele minuten aangespoord zijn betoog sterk in te korten, waardoor hij een aanzienlijk deel van zijn argumentatie niet meer naar voren kon brengen.

3.5 Geen schriftelijke inhoudelijke reactie op eerdere signalen

Op zowel het schrijven van 2 juni 2026 als het schrijven van 20 juni 2026 is volgens Kievits nimmer een schriftelijke inhoudelijke reactie ontvangen. Daardoor bleef onduidelijk welke uitleg Bernheze aan het Reglement van orde gaf, of de eerdere handelwijze als juist werd beschouwd en welke waarborgen voor toekomstige vergaderingen zouden gelden.

3.6 Vragenrecht en informatiepositie

Het juridisch-bestuurlijke betoog van Kievits, dat Kievits eerder aan de raad zond, ‘Het vragenrecht is geen sluitpost’ ziet op een ander instrument: het individuele schriftelijke vragenrecht en de informatiepositie van raadsleden. De kern daarvan is dat formele raadsrechten niet feitelijk moeten worden uitgehold door capaciteitsargumenten, moeilijk toegankelijke informatie of onvoldoende werkbare alternatieve informatieroutes. De drie eerdere stukken bewijzen op zichzelf niet dat sprake is van doelbewuste benadeling of één en dezelfde juridische fout. Zij rechtvaardigen wel dat de gebeurtenissen van 10 september jl. in

samenhang worden onderzocht. Het terugkerende thema is de vraag of procedurele, organisatorische of capacitaire overwegingen in de praktijk zwaarder wegen dan de effectieve uitoefening van wettelijke raads- en commissierechten.

3.7 Druk rond het schriftelijke vragenrecht en het ervaren remmende effect

Naast de beperkingen die Kievits tijdens raads- en commissievergaderingen ervaart, is volgens hem op verschillende overlegmomenten, waaronder een vergadering van de agendacommissie, door wethouders nadrukkelijk gewezen op het aantal schriftelijke vragen dat zijn fractie aan het college stelt, de ambtelijke tijd die beantwoording daarvan vergt en de daarmee samenhangende kosten. Kievits ervaart deze terugkerende boodschap als druk om minder gebruik te maken van zijn wettelijk gegarandeerde vragenrecht. Het afzonderlijke juridisch-bestuurlijke betoog ‘Het vragenrecht is geen sluitpost’ documenteert in ieder geval één concreet moment in de agendacommissie waarop een wethouder aangaf niet aan het vragenrecht te willen tornen, maar tegelijk wees op de grote ambtelijke belasting, de kosten en de mogelijkheid dat extra budget of formatie nodig zou worden.

Dat onderscheid is van belang. Niet is gesteld dat het college formeel een maximum aan het aantal vragen heeft opgelegd of vragen weigert te beantwoorden. Wel stelt Kievits dat de herhaalde nadruk op kosten, capaciteit en extra formatie bij hem inmiddels een feitelijk en psychologisch remmend effect heeft. Hij voelt zich geremd om überhaupt nog schriftelijke vragen te stellen, ook wanneer hij die voor zijn controlerende en volksvertegenwoordigende taak noodzakelijk acht. In het genoemde betoog wordt dit aangeduid als een mogelijk ‘chilling effect’: het recht blijft formeel bestaan, maar de feitelijke bereidheid om het te gebruiken wordt door de bestuurlijke context verminderd.

Dit raakt Kievits als vertegenwoordiger van een eenpersoonsfractie extra zwaar. Het schriftelijke vragenrecht van artikel 155 Gemeentewet is een individueel recht en is voor een kleine fractie van bijzonder belang, omdat andere politieke instrumenten veelal steun van meerdere raadsleden of een meerderheid vereisen. Het betoog wijst er bovendien op dat een eenpersoonsfractie onderzoekswerk niet over meerdere raadsleden kan verdelen en relatief sterk afhankelijk is van een goed raadsinformatiesysteem, griffieondersteuning, tijdige toegang tot bestuurders, ambtelijke bijstand en het individuele vragenrecht.

Hier komt bij: Kievits stelt dat de raadsleden van de coalitiepartijen gemakkelijker en ook informeel toegang hebben tot hun eigen wethouders, waarbij zij zonder schriftelijke vragen te hoeven stellen – informeel – méér informatie kúnnen verkrijgen dan fracties van de oppositie, zoals Verbindend Bernheze. Het maken van een afspraak met een wethouder blijkt in de praktijk erg traag, stroperig en formeel te verlopen.

Kievits stelt om het bovenstaande dat niet alleen afzonderlijke incidenten moeten worden beoordeeld, maar het cumulatieve effect: enerzijds ervaart hij druk om terughoudender te zijn met schriftelijke vragen; anderzijds ervaart hij tijdens vergaderingen beperkingen bij het mondeling stellen van vragen, het toelichten van voorstellen en het inhoudelijk bespreken van door hem geagendeerde onderwerpen. Wanneer zowel de schriftelijke als de mondelinge uitoefening van de controlerende en volksvertegenwoordigende taak feitelijk onder druk komt te staan, kan een individueel raadslid - en in het bijzonder een eenpersoonsfractie - in zijn functioneren wezenlijk worden belemmerd.

4. Juridisch en reglementair kader

4.1 Agenda en oordeelsvorming

Artikel 19, vierde lid, RvO bepaalt dat de commissie bij aanvang haar agenda vaststelt. Het Bernhezer BOB-T-model onderscheidt bovendien beeldvorming, oordeelsvorming en besluitvorming. Artikel 12 beschrijft de oordeelsvormende behandeling als de fase waarin argumenten en standpunten worden uitgewisseld ter voorbereiding van een advies aan de raad. Artikel 24 verlangt dat bij dat advies de standpunten van alle fracties tot uitdrukking dienen te kunnen komen.

4.2 Waarom een opiniërende/oordeelsvormende vergadering voorafgaat aan raadsbesluitvorming

De gemeente Bernheze heeft haar besluitvormingsproces zo ingericht dat voorstellen die uiteindelijk door de gemeenteraad moeten worden besloten, in beginsel eerst in een opiniërende/oordeelsvormende commissievergadering worden besproken. Die fase is geen louter procedurele tussenstap. Zij dient juist om de gemeenteraad in staat te stellen zich vóór de formele besluitvorming een inhoudelijk en politiek oordeel te vormen.

Dat sluit rechtstreeks aan bij het Bernhezer BOB-T-model en het Reglement van orde. Artikel 12 beschrijft de oordeelsvormende behandeling als de fase waarin argumenten en standpunten worden uitgewisseld ter voorbereiding van een advies aan de raad. Artikel 24 verlangt vervolgens dat bij dat advies de standpunten van alle fracties tot uitdrukking kunnen komen. Daarmee heeft de oordeelsvormende vergadering een zelfstandige functie tussen beeldvorming en besluitvorming.

In die fase moeten raads- en commissieleden daadwerkelijk gelegenheid hebben om een voorstel inhoudelijk te bespreken, de portefeuillehouder te bevragen, argumenten vóór en tegen uit te wisselen, het eigen fractiestandpunt toe te lichten en te reageren op de opvattingen van andere fracties. De bespreking kan bovendien aanleiding geven tot nader onderzoek, aanvullende informatie, een motie, een amendement of een aanpassing van het voorgenomen besluit voordat de raad tot formele besluitvorming overgaat.

Ook vanuit het perspectief van inwoners heeft deze fase betekenis. De gemeentelijke voorlichting over de werkwijze van de gemeenteraad presenteert de commissiebehandeling als de plaats waar onderwerpen inhoudelijk worden voorbereid en waar de voor- en nadelen van voorstellen worden besproken voordat de gemeenteraad een besluit neemt. Daarmee wekt de gemeente bij inwoners de gerechtvaardigde verwachting dat de opiniërende/oordeelsvormende fase daadwerkelijk ruimte biedt voor politieke gedachtewisseling en niet slechts een formeel doorgangsmoment naar de raad vormt.

Voor de beoordeling van de gebeurtenissen van 10 september 2026 is dit rechtstreeks relevant. Wanneer een voorzitter een commissielid structureel afkapt op het moment dat dit lid een inhoudelijk fractiestandpunt nader wil toelichten, of wanneer wegens tijdgebrek resterende onderwerpen geheel zonder oordeelsvormende bespreking naar de raad worden doorgeschoven, raakt dat niet alleen de individuele spreekruimte. Het kan tevens de door de gemeenteraad zelf gekozen functie van de oordeelsvormende fase aantasten.

De kern is daarom niet dat ieder onderwerp onbeperkt moet worden besproken of dat ieder commissielid aanspraak heeft op onbeperkte spreektijd. Een voorzitter mag en moet de orde,

relevantie en voortgang bewaken. De grens wordt echter bereikt wanneer die ordening ertoe leidt dat argumenten en fractiestandpunten niet meer reëel kunnen worden ingebracht, minderheidsstandpunten vóór een procedurele beslissing niet begrijpelijk kunnen worden toegelicht, of de inhoudelijke voorbereidingsfase feitelijk wordt overgeslagen zonder dat alternatieven serieus zijn bezien.

Juist omdat Bernheze de opiniërende/oordeelsvormende vergadering zelf positioneert als voorbereiding op de raadsbesluitvorming, moet bij de institutionele beoordeling worden onderzocht of de vergaderleiding op 10 september 2026 voldoende ruimte heeft gelaten voor die functie. Dat versterkt de noodzaak om niet alleen afzonderlijke interventies van de voorzitter te beoordelen, maar ook het cumulatieve effect daarvan op de kwaliteit van de meningsvorming, de positie van minderheidsfracties en de zorgvuldigheid van de uiteindelijke raadsbesluitvorming.

4.3 Rechtstreeks doorgeleiden naar de raad zonder resterende oordeelsvorming

Het enkele feit dat een collegevoorstel zonder voorafgaande commissiebehandeling rechtstreeks door de gemeenteraad wordt behandeld, is niet zonder meer in strijd met de Gemeentewet. Artikel 82 Gemeentewet verplicht de raad niet om ieder voorstel eerst in een raadscommissie te behandelen. Ook uit het Reglement van orde van Bernheze volgt niet ondubbelzinnig dat ieder afzonderlijk raadsvoorstel steeds alle fasen van het BOB-T-model volledig moet doorlopen. Een absolute stelling dat rechtstreekse behandeling door de raad per definitie onrechtmatig is, gaat daarom te ver.

De situatie van 10 september 2026 is echter wezenlijk anders. De resterende onderwerpen waren reeds voor oordeelsvormende behandeling in de commissie geagendeerd. Pas tijdens de vergadering werd, op voorstel van de commissievoorzitter en vanwege het uitlopen van de agenda, besloten die geplande behandeling te laten vervallen en de stukken rechtstreeks ter besluitvorming voor te leggen aan de gemeenteraad van 1 oktober 2026. Daarmee werd niet vooraf een andere behandelroute gekozen, maar werd tijdens het lopende besluitvormingsproces een reeds voorziene oordeelsvormende fase geschrapt.

Dat is bestuurlijk en reglementair relevant omdat artikel 10 van het Bernhezer Reglement van orde het BOB-T-model als uitgangspunt hanteert en artikel 12 de oordeelsvormende behandeling juist omschrijft als de fase waarin argumenten en standpunten worden uitgewisseld ter voorbereiding van een advies aan de raad. Artikel 24 verlangt vervolgens dat in dat advies de standpunten van alle fracties tot uitdrukking kunnen komen. Het volledig laten vervallen van die fase heeft daarom directe gevolgen voor de wijze waarop de raad zijn besluitvorming volgens het eigen model heeft ingericht.

Daarbij bestaat binnen hetzelfde reglement een minder ingrijpend alternatief. Artikel 3, vijfde lid, kent de mogelijkheid van een aanvullende commissievergadering wanneer de voorzitter dit nodig acht of wanneer ten minste twee fracties daar schriftelijk en gemotiveerd om verzoeken. Dat betekent niet dat een aanvullende vergadering in deze situatie juridisch verplicht was, maar wel dat bij de proportionaliteitsbeoordeling moet worden betrokken waarom deze mogelijkheid niet zichtbaar is onderzocht of aan de commissie is voorgelegd voordat werd besloten de resterende oordeelsvorming geheel te laten vervallen.

Ook de positie van inwoners verdient hierbij afzonderlijke aandacht. De gemeente Bernheze presenteert de commissievergadering in haar publieksinformatie als de plaats waar voorstellen inhoudelijk worden besproken, argumenten en voor- en nadelen aan de orde

komen en inwoners hun visie over geagendeerde onderwerpen naar voren kunnen brengen. In de daaropvolgende raadsvergadering bestaat die inspraakmogelijkheid in beginsel niet op dezelfde wijze. Wanneer een reeds aangekondigde commissiebehandeling wegvalt en het onderwerp daarna rechtstreeks ter besluitvorming naar de raad gaat, kan daarmee dus niet alleen politieke oordeelsvorming verloren gaan, maar ook een voor inwoners voorzien openbaar inspraak- en beïnvloedingsmoment.

Dit betekent niet dat uit de publieksinformatie een juridisch afdwingbare garantie volgt dat ieder collegevoorstel altijd eerst in een commissie moet worden behandeld. Wel schept de combinatie van het eigen BOB-T-model, de concrete agendering voor oordeelsvorming en de wijze waarop Bernheze inwoners over de commissiefase informeert een duidelijke bestuurlijke verwachting. Indien daarvan wegens tijdgebrek wordt afgeweken, mag daarom een kenbare en draagkrachtige motivering worden verlangd, mede gelet op de gevolgen voor fracties en inwoners.

Voor de onderhavige beoordeling is daarom met name van belang dat sprake was van: (a) reeds geagendeerde oordeelsvorming; (b) het vervallen daarvan uitsluitend vanwege tijdgebrek; (c) een reglementair erkend alternatief in de vorm van een aanvullende commissievergadering; (d) verlies van openbare uitwisseling van argumenten en fractiestandpunten; en (e) mogelijk verlies van een regulier inspraakmoment voor inwoners. Deze samenloop maakt het besluit om rechtstreeks door te geleiden naar de raad niet zonder meer onrechtmatig, maar wel zodanig ingrijpend dat een expliciete toets aan het Reglement van orde, het BOB-T-model, proportionaliteit, zorgvuldigheid en de positie van inwoners aangewezen is.

4.4 Het bijzondere gewicht van de doorgeschoven agendapunten 6, 7, 11 en 12

De agenda van de raadscommissie Maatschappij en Bestuur van 10 september 2026 maakt concreet welke onderwerpen door het besluit om de resterende commissiebehandeling te laten vervallen rechtstreeks naar de raad zijn doorgeschoven. Het betrof onder meer de agendapunten 6, 7, 11 en 12. Dit waren geen louter technische of ondergeschikte onderwerpen.

Zij raken, ieder op een eigen wijze, de rechtsbescherming, participatie, publieke gezondheid en de meerjarige bestuurlijke koers van de gemeente.

Juist daardoor verdient het vervallen van de vooraf aangekondigde oordeelsvormende behandeling een afzonderlijke beoordeling.

Agendapunt 6 - Actualisatie Verordening commissie Bezwaarschriften

Dit onderwerp raakt rechtstreeks aan de rechtsbescherming van inwoners tegenover de gemeente. De bezwaarschriftenprocedure vormt voor burgers en organisaties een belangrijk formeel rechtsbeschermingsmoment wanneer zij worden geconfronteerd met een gemeentelijk besluit waartegen bezwaar openstaat. De inrichting van de commissie bezwaarschriften, de wijze van advisering, de behandeling van bezwaren en procedurele waarborgen raken daarmee direct aan de positie van burgers tegenover het gemeentebestuur.

Juist daarom leent dit onderwerp zich in sterke mate voor voorafgaande inhoudelijke bespreking in een raadscommissie. In die fase kunnen raads- en commissieleden beoordelen

of de procedure voldoende onafhankelijk, toegankelijk, zorgvuldig en evenwichtig is ingericht en kunnen vragen worden gesteld over onder meer hoor en wederhoor, deskundigheid, rechtsbescherming en procedurele zorgvuldigheid.

De gepubliceerde agenda vermeldde bij dit agendapunt uitdrukkelijk: "De commissie wordt gevraagd aan de raad te adviseren over het voorstel." Wanneer de inhoudelijke commissiebehandeling volledig vervalt, kan de commissie die aangekondigde adviserende functie niet op basis van een openbare inhoudelijke beraadslaging vervullen.

Agendapunt 7 - Participatiebeleid en -verordening

Dit onderwerp raakt direct aan de positie van inwoners in het gemeentelijke besluitvormingsproces. Een participatiebeleid en participatieverordening bepalen immers hoe, wanneer en onder welke voorwaarden inwoners, organisaties en andere belanghebbenden bij gemeentelijke beleidsvorming en besluitvorming worden betrokken.

Ook dit onderwerp leent zich bij uitstek voor openbare oordeelsvorming. Juist in de commissie kan worden besproken welke invloed inwoners daadwerkelijk krijgen, op welk moment zij kunnen deelnemen, hoe hun inbreng wordt verwerkt en hoe wordt voorkomen dat participatie slechts formeel of pas plaatsvindt nadat wezenlijke keuzes feitelijk al zijn gemaakt.

Ook bij dit voorstel vermeldde de agenda expliciet dat de commissie werd gevraagd de raad te adviseren. Het rechtstreeks doorgeleiden zonder voorafgaande inhoudelijke behandeling is daarom bestuurlijk extra opvallend: de raad moet dan beslissen over regels voor participatie terwijl de voor dat voorstel aangekondigde openbare oordeels- en adviesfase zelf niet heeft plaatsgevonden.

Agendapunt 11 - Conceptbeleidsplan GGD Hart voor Brabant 2027-2030 voor zienswijze

Dit onderwerp raakt inwoners op het terrein van de publieke gezondheid. Het gaat niet in dezelfde directe zin als bij de bezwaarschriftenverordening om individuele rechtsbescherming, maar wel om een zwaarwegend publiek belang en om de wijze waarop Bernheze via een zienswijze invloed kan uitoefenen op meerjarig regionaal gezondheidsbeleid.

Een commissievergadering biedt ruimte om te bespreken welke lokale prioriteiten Bernheze in die zienswijze zou moeten meegeven en of het beleidsplan voldoende aansluit bij de belangen van inwoners. Daarbij kunnen onderwerpen aan de orde komen die samenhangen met preventie, jeugdgezondheid, gezondheidsverschillen, infectieziektebestrijding en andere publieke gezondheidstaken.

Ook hier vermeldde de agenda dat de commissie werd gevraagd de raad te adviseren. Door de commissiebehandeling te laten vervallen, verdwijnt daarmee de vooraf aangekondigde openbare gedachtewisseling over de inhoud en richting van de zienswijze.

Agendapunt 12 - Opiniërende bespreking Bestuursprogramma 2026-2030

Bij dit agendapunt is het bezwaar nog pregnanter. De agenda kwalificeerde dit onderwerp uitdrukkelijk als "*Opiniërende bespreking Bestuursprogramma 2026-2030*" en vermeldde dat de commissie werd gevraagd "haar mening en inbreng te geven naar aanleiding van de notitie".

Het doel van dit agendapunt was dus juist de opiniërende fase zelf.

Het bestuursprogramma bevat bovendien de politieke en bestuurlijke koers voor meerdere jaren en kan gevolgen hebben voor vrijwel alle gemeentelijke beleidsterreinen. Wanneer juist dit agendapunt zonder inhoudelijke bespreking wordt doorgeschoven, vervalt niet slechts een voorbereidende formaliteit, maar precies de functie waarvoor het onderwerp op de commissieagenda was geplaatst: het verzamelen en uitwisselen van politieke oordelen en inbreng voordat de besluitvormende fase plaatsvindt.

Betekenis voor inwoners en de aangekondigde mogelijkheid tot meespreken

Van bijzonder belang is bovendien dat bovenaan de gepubliceerde agenda uitdrukkelijk stond dat bezoekers de mogelijkheid hebben om mee te spreken over onderwerpen die op de agenda staan. Daarmee werd aan inwoners kenbaar gemaakt dat de openbare commissievergadering het moment was waarop zij zich over deze geagendeerde onderwerpen konden uitspreken.

Wanneer een geagendeerd onderwerp wegens tijdgebrek niet inhoudelijk wordt behandeld en vervolgens zonder nieuwe commissiebehandeling rechtstreeks naar de raad gaat, kan daarmee niet alleen de interne oordeels- en adviesfase vervallen, maar ook het voor inwoners aangekondigde reguliere meespreekmoment. Dit is vooral relevant wanneer tijdens de besluitvormende raadsvergadering geen gelijkwaardige mogelijkheid tot inspreken bestaat.

Overkoepelende beoordeling

De bijzondere aard van deze vier onderwerpen versterkt daarom de noodzaak om het besluit tot rechtstreeks doorgeleiden zorgvuldig te beoordelen.

Drie onderwerpen waren expliciet geagendeerd met het verzoek aan de commissie om aan de raad te adviseren; het bestuursprogramma was zelfs uitdrukkelijk geagendeerd voor een opiniërende bespreking. Daarnaast vermeldde de agenda dat bezoekers over geagendeerde onderwerpen konden meespreken.

Daarmee gaat het niet uitsluitend om een organisatorische wijziging van de agenda. Het laten vervallen van de commissiebehandeling raakt bij deze onderwerpen potentieel vier afzonderlijke belangen: de inhoudelijke voorbereiding van de raadsbesluitvorming, de mogelijkheid van fracties om argumenten en standpunten openbaar uit te wisselen, de adviserende functie van de commissie en de aangekondigde mogelijkheid voor inwoners om hun visie kenbaar te maken.

Kievits acht het daarom zeer goed verdedigbaar dat juist deze agendapunten zich bij uitstek leenden voor voorafgaande commissiebehandeling. Dit betekent niet dat de Gemeentewet zonder uitzondering voorschrijft dat elk van deze voorstellen eerst in een commissie moet worden behandeld. Wel maakt de combinatie van de inhoudelijke zwaarte, de vooraf aangekondigde advies- of opiniërende functie, het BOB-T-model en de mogelijkheid van inwoners om mee te spreken dat voor het volledig laten vervallen van die fase een bijzonder zorgvuldige, kenbare en overtuigende motivering mag worden verlangd.

Bron voor de feitelijke omschrijving van de agendapunten: Agenda raadscommissie Maatschappij en Bestuur, 10 september 2026, zoals opgenomen in de persoonlijke bundel bij de vergadering.

Nadrukkelijk verzoek om alsnog een commissievergadering te houden

Mart Kievits verzoekt nadrukkelijk om de agendapunten 6, 7, 11 en 12 niet zonder voorafgaande commissiebehandeling op 1 oktober 2026 ter besluitvorming aan de raad voor te leggen, maar daarvoor vóór die raadsvergadering alsnog een openbare raadscommissievergadering te beleggen.

Dit verzoek strekt ertoe de eerder aangekondigde oordeels- en adviesfase daadwerkelijk te laten plaatsvinden en de commissie in staat te stellen de voorstellen inhoudelijk te bespreken, het college te bevragen, fractiestandpunten uit te wisselen en - waar van toepassing - advies aan de raad uit te brengen. Tevens wordt daarmee voorkomen dat het op de agenda aangekondigde meespreekmoment voor inwoners door het uitvallen van de oorspronkelijke commissiebehandeling feitelijk verloren gaat.

Dit verzoek heeft een concreet en urgent karakter. Nu de raadsvergadering voor 1 oktober 2026 is voorzien, wordt gevraagd tijdig een aanvullende commissievergadering te organiseren, dan wel de behandeling van deze agendapunten in de raad uit te stellen totdat de oordeelsvormende commissiebehandeling heeft kunnen plaatsvinden. Artikel 3, vijfde lid, RvO kent de aanvullende commissievergadering als reglementaire mogelijkheid. Juist gelet op het bijzondere gewicht van deze vier onderwerpen acht Kievits het onvoldoende om uitsluitend achteraf te beoordelen of het vervallen van de commissiefase juist was; primair wordt verzocht die commissiefase alsnog te herstellen.

4.5 Risicoanalyse bij het achterwege laten van commissiebehandeling van agendapunten 6, 7, 11 en 12

Indien over de doorgeschoven agendapunten 6, 7, 11 en 12 geen aanvullende commissievergadering meer wordt gehouden en deze onderwerpen rechtstreeks op 1 oktober 2026 aan de gemeenteraad worden voorgelegd, ontstaan niet voor ieder onderwerp dezelfde risico’s. De aard en ernst ervan verschillen. Wel hebben alle vier de onderwerpen gemeen dat de commissie vooraf een inhoudelijke rol was toebedeeld: bij de agendapunten 6, 7 en 11 werd de commissie uitdrukkelijk gevraagd de raad te adviseren en agendapunt 12 was zelfs expliciet als opiniërende bespreking geagendeerd. Het volledig vervallen van die fase verdient daarom per onderwerp een afzonderlijke risicoafweging.

Agendapunt 6 - Actualisatie Verordening commissie Bezwaarschriften

Dit onderwerp kent het zwaarste risico vanuit rechtsbescherming en juridische zorgvuldigheid. De verordening betreft de inrichting van de bezwaarprocedure: een essentieel instrument waarmee inwoners en organisaties gemeentelijke besluiten kunnen laten heroverwegen. Zonder voorafgaande commissiebehandeling bestaat het risico dat vragen over onafhankelijkheid, samenstelling en deskundigheid van de commissie, hoor en wederhoor, procedurele waarborgen, termijnen en de positie van de bezwaarmaker onvoldoende politiek en juridisch worden besproken voordat de raad beslist. Een onduidelijkheid of tekortkoming in de verordening kan vervolgens doorwerken in toekomstige bezwaarprocedures. Bestuurlijk is bovendien moeilijk uit te leggen dat juist een regeling over de rechtsbescherming van inwoners wordt vastgesteld zonder de vooraf aangekondigde inhoudelijke adviesfase. Het risico wordt daarom als hoog juridisch en bestuurlijk gekwalificeerd.

Agendapunt 7 - Participatiebeleid en -verordening

Dit onderwerp kent vooral een hoog democratisch en bestuurlijk risico. De participatieverordening bepaalt hoe, wanneer en onder welke voorwaarden inwoners en andere belanghebbenden bij gemeentelijke beleids- en besluitvorming worden betrokken. Zonder voorafgaande openbare commissiebespreking kunnen wezenlijke vragen onvoldoende worden uitgediept, zoals het moment waarop participatie aanvangt, de daadwerkelijke invloed van inwoners, de terugkoppeling over wat met hun inbreng gebeurt, de uitzonderingen op participatie en de positie van minderheidsbelangen. Daar komt een principiële spanning bij: de gemeente besluit over regels voor burgerparticipatie terwijl bij de behandeling van diezelfde regels de eerder aangekondigde openbare oordeelsvormende fase vervalt. Omdat op de commissieagenda bovendien is meegedeeld dat bezoekers over geagendeerde onderwerpen kunnen meespreken, kan ook een aangekondigd participatiemoment verloren gaan.

Agendapunt 11 - Conceptbeleidsplan GGD Hart voor Brabant 2027-2030 voor zienswijze

Hier ligt het risico vooral bij de inhoudelijke kwaliteit van de besluitvorming en de behartiging van lokale belangen. Het betreft geen onderwerp dat in dezelfde directe zin als de bezwaarschriftenverordening individuele rechtsbescherming regelt, maar wel een zwaarwegend publiek belang: de publieke gezondheid. Een raadszienswijze op een meerjarig GGD-beleidsplan kan richting geven aan onder meer preventie, jeugdgezondheidszorg, infectieziektebestrijding, gezondheidsverschillen en lokale prioriteiten. Zonder commissiebehandeling bestaat het risico dat de gemeentelijke belangen en aandachtspunten minder scherp worden geformuleerd, dat het college minder inhoudelijk wordt bevraagd en dat de raad minder voorbereid tot een zienswijze komt. Dit risico wordt als middelgroot tot hoog inhoudelijk en bestuurlijk gekwalificeerd.

Agendapunt 12 - Opiniërende bespreking Bestuursprogramma 2026-2030

Bij dit onderwerp is het procedurele en democratische risico bijzonder groot. De agenda kwalificeerde het punt uitdrukkelijk als een opiniërende bespreking en vermeldde dat de commissie werd gevraagd haar mening en inbreng te geven. Wanneer geen commissievergadering plaatsvindt, vervalt dus precies het doel waarvoor het onderwerp was geagendeerd. Het bestuursprogramma bepaalt bovendien voor meerdere jaren de bestuurlijke koers van de gemeente. Zonder voorafgaande oordeelsvorming bestaat het risico dat fracties minder gelegenheid krijgen prioriteiten, bezwaren en alternatieven zichtbaar te maken, dat het college niet vooraf openbaar wordt bevraagd, dat verschillen tussen coalitie en oppositie minder duidelijk worden en dat moties of amendementen minder zorgvuldig kunnen worden voorbereid. Oordeelsvorming en besluitvorming dreigen daarmee in elkaar te schuiven. Het risico wordt daarom als hoog democratisch en procedureel gekwalificeerd.

Overkoepelende risicoafweging

Het zwaarste risico ligt in de cumulatie. Het gaat niet om vier technische hamerstukken, maar achtereenvolgens om rechtsbescherming, burgerparticipatie, publieke gezondheid en de bestuurlijke koers voor de periode 2026-2030. Indien bij al deze onderwerpen de vooraf aangekondigde commissiefase uitsluitend wegens tijdgebrek vervalt, kan de indruk ontstaan dat de door Bernheze gekozen vergaderstructuur en de daarin opgenomen oordeelsvorming slechts worden gevolgd zolang de beschikbare vergadertijd dat toelaat. Dat kan afbreuk doen aan de voorspelbaarheid en transparantie van het besluitvormingsproces, de informatie- en

debatpositie van raadsleden, de kwaliteit van raadsbesluiten en het vertrouwen van inwoners in de lokale democratie. Dit betekent niet dat de latere raadsbesluiten reeds daarom automatisch nietig of onrechtmatig zijn. Wel vergroot de samenloop van deze factoren de noodzaak om vóór 1 oktober alsnog een openbare commissiebehandeling te organiseren, dan wel de raadsbesluitvorming over deze onderwerpen uit te stellen totdat de oordeelsvormende fase heeft plaatsgevonden.

4.6 Ordevoorstellen: artikel 29

Artikel 29 RvO bepaalt dat raads- en burgerleden en de commissievoorzitter mondeling een voorstel van orde kunnen doen en dat de commissie daar meteen over beslist. De toelichting vermeldt dat direct en zonder beraadslaging wordt beslist. Dat sluit een debat uit, maar zegt niet uitdrukkelijk dat de indiener zijn voorstel niet kort mag formuleren of motiveren. Artikel 25, vierde lid, is hierbij relevant omdat het ‘spreken over een voorstel van orde’ niet meetelt bij de beperking van het aantal spreektermijnen. Het reglement veronderstelt dus dat over een ordevoorstel kan worden gesproken.

4.7 Woordontneming: artikel 28

Artikel 28, vierde lid, koppelt ingrijpen en uiteindelijk woordontneming aan concrete gedragingen, zoals beledigende of onbetamelijke uitdrukkingen, afwijken van het onderwerp, herhaald interrumperen of anderszins verstoren van de orde. Woordontneming is daarmee een ordemaatregel en geen algemene bevoegdheid om een inhoudelijk betoog te verkorten.

4.8 Twijfel over toepassing: artikel 63

Wanneer het reglement niet in een situatie voorziet of twijfel bestaat over de toepassing ervan, bepaalt artikel 63 dat de commissie respectievelijk de raad beslist, op voorstel van de voorzitter. Dit ondersteunt het uitgangspunt dat een onduidelijke procedurele kwestie niet uitsluitend door een voorzitter naar eigen inzicht hoeft te worden beslist.

4.9 Aanvullende commissievergadering: artikel 3

Artikel 3, vijfde lid, RvO bepaalt dat een raadscommissie aanvullend vergadert wanneer haar voorzitter dit nodig acht of wanneer ten minste twee fracties daar schriftelijk en gemotiveerd om verzoeken. Eén fractie kan dit dus niet zelfstandig afdwingen. De bepaling toont wel dat een extra commissievergadering een reglementair erkende oplossing is wanneer de reguliere cyclus onvoldoende ruimte biedt. De voorzitter bood niet de mogelijkheid om te beproeven of er wellicht twee fracties vóór een aanvullende raadscommissie waren.

4.10 Procesrechtelijke kwalificatie

Een beslissing van een voorzitter over de interne vergaderorde is niet zonder meer een Awb-besluit waartegen de reguliere bezwaar- en beroepsprocedure openstaat. Rechtbank Maastricht heeft voor het ontnemen van het woord expliciet geoordeeld dat sprake is van een interne ordemaatregel met een feitelijk karakter (ECLI:NL:RBMAA:2002:AD9812). Daarom is in dit document gekozen voor een institutioneel en reglementair verzoek aan de gemeenteraad. Het ontbreken van een reguliere Awb-rechtsgang neemt niet weg dat de gemeenteraad, als orgaan dat zijn eigen vergaderorde vaststelt en de werkwijze van raadscommissies regelt, de uitleg en toepassing van het eigen Reglement van orde inhoudelijk kan en behoort te beoordelen. Daarbij kan de raad uiteraard de voorzitter,

commissievoorzitter, agendacommissie, het presidium en de griffie bij de feitelijke reconstructie en uitvoering betrekken.

4.11 Wettelijke positie van raad en raadscommissie

Artikel 16 Gemeentewet legt de bevoegdheid én verantwoordelijkheid voor de eigen vergaderorde bij de raad: de raad stelt het reglement van orde voor zijn vergaderingen en andere werkzaamheden vast. Voor raadscommissies bepaalt artikel 82, eerste lid, Gemeentewet dat de raad de taken, bevoegdheden, samenstelling en werkwijze regelt. De voorzitter past die regels toe, maar kan daarmee niet zonder duidelijke reglementaire basis een zelfstandige nieuwe beperking van de inhoudelijke deelname creëren. Dat is vooral relevant wanneer een beperking niet slechts de wijze van spreken ordent, maar feitelijk verhindert dat een fractiestandpunt of de reden voor een procedureel voorstel kenbaar wordt gemaakt.

4.12 Immuniteit, politieke meningsuiting en de functie van de commissie

Artikel 82, vijfde lid, Gemeentewet verklaart onder meer artikel 22 Gemeentewet van overeenkomstige toepassing op raadscommissies. Deze bepaling geeft commissieleden immuniteit voor hetgeen zij in de vergadering zeggen of schriftelijk overleggen. Dat is geen onbeperkt positief spreekrecht, maar onderstreept wel dat vrije inhoudelijke gedachtewisseling binnen de commissie een wettelijk beschermde functie heeft. In samenhang met artikel 82, eerste lid, Gemeentewet en de oordeelsvormende functie van de commissie volgt daaruit dat beperkingen van spreken functioneel moeten zijn: zij moeten de orde en voortgang van de vergadering dienen en mogen niet verder gaan dan daarvoor nodig is.

4.13 Rechtspraak over woordontneming en deelname van gekozen raadsleden

Rechtbank Maastricht oordeelde op 15 februari 2002 (ECLI:NL:RBMAA:2002:AD9812) dat het ontnemen van het woord tijdens een raadsvergadering een interne ordemaatregel is en geen besluit in de zin van artikel 1:3 Awb. In een afzonderlijke uitspraak van dezelfde datum over ontzegging van het verdere verblijf in de raadsvergadering (ECLI:NL:RBMAA:2002:AE2516) kwalificeerde de rechtbank de toegang van een raadslid tot de vergadering waarin hij zitting heeft als een fundamenteel recht binnen de democratische rechtsorde. De Afdeling bestuursrechtspraak bevestigde die uitspraak op 23 oktober 2002 (ECLI:NL:RVS:2002:AE9183) en benadrukte dat een ontzegging van verdere deelname pas in beeld komt wanneer de geregelde gang van zaken daadwerkelijk wordt belemmerd en de minder ingrijpende ordehandhavingsmiddelen niet het beoogde resultaat opleveren. Hoewel die rechtspraak ziet op een zwaardere maatregel dan alleen woordontneming, ondersteunt zij een terughoudende en proportionele toepassing van maatregelen die de effectieve deelname van een gekozen vertegenwoordiger beperken.

4.14 Artikel 10 EVRM: bijzondere bescherming van politieke uitingsvrijheid

Ook artikel 10 EVRM is als interpretatiekader relevant. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens benadrukt dat vrijheid van meningsuiting in het bijzonder van belang is voor gekozen volksvertegenwoordigers, omdat zij hun kiezers vertegenwoordigen, hun zorgen naar voren brengen en hun belangen verdedigen. Beperkingen van politieke uitingen van oppositievertegenwoordigers vragen daarom om bijzonder zorgvuldige toetsing. Tegelijk

erkent het Hof dat vertegenwoordigende organen regels mogen stellen over tijd, plaats en wijze van spreken om een ordelijk verloop van vergaderingen te verzekeren. De kern is het onderscheid tussen legitieme ordening van het debat en een beperking die de inhoudelijke politieke bijdrage onevenredig raakt.

4.15 Juridische toetsingsmaatstaf voor de gebeurtenissen van 10 september 2026

De handelwijze tijdens de vergadering behoort daarom niet uitsluitend te worden getoetst aan de vraag of de voorzitter formeel bevoegd was de orde te bewaken.

Per interventie moet worden beoordeeld: (a) welke concrete reglementaire grondslag bestond; (b) welk ordedoel met de interventie werd gediend; (c) of de spreker daadwerkelijk buiten de orde, buiten het onderwerp of anderszins verstorend handelde; (d) of eerst een minder ingrijpend middel beschikbaar was, zoals een waarschuwing of verzoek tot afronding; (e) of de maatregel evenredig was aan de verstoring; en (f) of vergelijkbare gevallen bij andere fracties op dezelfde wijze zijn behandeld.

Bij ordevoorstellen moet bovendien worden onderscheiden tussen beraadslaging over het voorstel en het kort kenbaar maken van de inhoud en reden van het voorstel. Zonder die minimale kenbaarheid kan de commissie moeilijk geïnformeerd over het procedurele voorstel beslissen.

4.16 Betekenis voor dit verzoek

Deze juridische verdieping leidt niet tot de conclusie dat iedere onderbreking of beperking van spreektijd onrechtmatig is. Een voorzitter moet een vergadering kunnen leiden, ter zake kunnen laten spreken en tijd kunnen bewaken.

De rechtsvraag is specifieker: of de concrete beperkingen op 10 september een kenbare reglementaire basis en een reëel ordedoel hadden, proportioneel zijn toegepast en aan alle deelnemers op vergelijkbare wijze zijn opgelegd.

Juist omdat reguliere bestuursrechtelijke rechtsbescherming tegen interne ordemaatregelen veelal ontbreekt, is een zorgvuldige, schriftelijke en controleerbare institutionele beoordeling door de gemeenteraad van bijzonder belang. De raad kan daarbij voor de feitelijke reconstructie en advisering gebruikmaken van de daarvoor aangewezen interne organen en functionarissen.

5. Landelijke praktijk en vakinhoudelijke context

5.1 Korte toelichting op een ordevoorstel

Vergelijking met Nederlandse gemeentelijke reglementen bevestigt dat 'terstond' of 'onmiddellijk' beslissen over een voorstel van orde niet hetzelfde is als het uitsluiten van iedere toelichting. In actuele en oudere reglementen wordt juist veelvuldig bepaald dat een mondeling voorstel van orde kort kan worden toegelicht, waarna de raad of commissie direct beslist. Zo bepaalt het Reglement van Orde van de gemeenteraad Noordenveld 2026 uitdrukkelijk dat een voorstel van orde 'kort kan worden toegelicht' en dat de raad er terstond over beslist. Ook andere gemeentelijke regelingen hanteren deze combinatie. Deze landelijke praktijk is voor Bernheze niet bindend, maar vormt wel relevante vergelijkingsinformatie: een

korte kenbaarmaking van de reden van een ordevoorstel is goed verenigbaar met snelle procedurele besluitvorming en hoeft niet uit te groeien tot inhoudelijke beraadslaging.

5.2 Neutraal voorzitterschap, gelijke behandeling en ruimte voor debat

Landelijke vakpublicaties over lokaal voorzitterschap leggen sterk de nadruk op ordelijkheid, rolvastheid, voorspelbaarheid en gelijke procedurele kansen. In een publicatie van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden over de praktijk van het voorzitten wordt benadrukt dat onderwerpen niet behoren te worden afgeraffeld, dat fracties gelijkwaardig spreektijd behoren te krijgen en dat goede procedures staan voor eerlijkheid en gelijkheid in de raad. Dit is geen bindende rechtsnorm, maar wel een herkenbare vakinhoudelijke kwaliteitsopvatting. Zij sluit rechtstreeks aan bij de vraag die in dit dossier centraal staat: niet of iedere spreker onbeperkte tijd heeft, maar of dezelfde regels en dezelfde mate van procedurele ruimte aantoonbaar op vergelijkbare wijze worden toegepast.

5.3 Nederlandse Vereniging voor Raadsleden en Vereniging van Griffiers

De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden en de Vereniging van Griffiers publiceren regelmatig over de kwaliteit van het raadswerk, commissiewerk, vergadermodellen, voorzitterschap en de informatiepositie van raadsleden. De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden wees op 29 januari 2026, in een toelichting over externe commissievoorzitters, op het belang dat een commissievoorzitter zijn of haar politieke kleur zoveel mogelijk loslaat en de vergadering neutraal leidt.

De Vereniging van Griffiers benadert het primaire vergaderproces als een essentieel onderdeel van de lokale democratie en heeft onder meer onderzoek laten uitvoeren naar participatie en het BOB-model. Deze bronnen zijn niet beslissend voor de juridische uitleg van het Bernhezer Reglement van orde, maar geven wel een landelijk vakinhoudelijk referentiekader voor de beoordeling van neutraal voorzitterschap, gelijke procedurele ruimte en zorgvuldige oordeelsvorming. Een aanvullende schriftelijke reactie van beide verenigingen over de concrete Bernhezer casus kan de institutionele beoordeling verder verdiepen.

5.4 Landelijke vakliteratuur over het vervallen van oordeelsvorming onder tijdsdruk

Landelijk is geen algemene rechtsregel aangetroffen die bepaalt dat ieder afzonderlijk raadsvoorstel verplicht alle fasen van het BOB-model moet doorlopen. De landelijke vakliteratuur laat echter wel een duidelijke bestuurlijke lijn zien: de scheiding tussen beeldvorming, oordeelsvorming en besluitvorming heeft een inhoudelijke functie en is juist bedoeld om te voorkomen dat informatievergaring, politieke meningsvorming en definitieve besluitvorming te snel in elkaar schuiven.

Een belangrijke bron is het onderzoek ‘Participatie en het BOB-model – De griffier als spil’ (2022), uitgevoerd in opdracht van de Vereniging van Griffiers. Daarin wordt het BOB-model beschreven als een gefaseerd besluitvormingsproces.

In de oordeelsvormende fase bespreken raadsleden en fracties het voorstel, wegen zij belangen, wisselen zij argumenten en politieke voorkeuren uit en bevragen zij het college.

De besluitvormende fase vormt vervolgens het sluitstuk van dit proces. Het onderzoek

onderstreept daarmee dat oordeelsvorming geen louter administratieve tussenstap is, maar een zelfstandige democratische functie heeft.

Hetzelfde onderzoek koppelt het vergadermodel nadrukkelijk aan inwonersparticipatie. De Vereniging van Griffiers wijst erop dat het BOB-model mogelijkheden biedt om inwoners bij gemeentelijke besluitvorming te betrekken en dat de inrichting van het primaire vergaderproces mede bepalend is voor de betrokkenheid en het vertrouwen van inwoners.

Daarbij wordt ook het belang van helder verwachtingsmanagement genoemd. Wanneer een gemeente een oordeelsvormende behandeling openbaar agendeert en inwoners juist in die fase gelegenheid hebben hun zienswijze of mening naar voren te brengen, kan het onverwacht laten vervallen van die behandeling daarom gevolgen hebben die verder reiken dan alleen de interne vergaderorde.

Ook onderzoek dat in 2024 in opdracht van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden is uitgevoerd naar gemeentelijke vergadermodellen ondersteunt deze lijn. Raadsleden die werken met een commissiemodel waarderen juist de ruimte voor debat en burgerparticipatie. Bij modellen zonder commissies wordt het gebrek aan ruimte voor burgerparticipatie als een belangrijk nadeel genoemd.

Het BOB-model wordt daarnaast gewaardeerd om de duidelijkheid van het besluitvormingsproces, ook al wordt het soms als tijdrovend ervaren. Dat laatste is relevant voor de onderhavige casus: het feit dat een zorgvuldige oordeelsvormende fase tijd kost, maakt die fase niet zonder meer dispensabel wanneer een vergadering uitloopt.

De landelijke vakliteratuur biedt dus geen basis voor de absolute stelling dat het overslaan van iedere oordeelsvormende commissiebehandeling automatisch onrechtmatig is. Zij ondersteunt wel de conclusie dat het uitsluitend wegens tijdgebrek laten vervallen van een reeds geagendeerde oordeelsvormende behandeling op gespannen voet kan staan met de doelstelling van het gekozen vergadermodel.

In zo’n situatie mag worden verlangd dat expliciet wordt afgewogen welke democratische functies verloren gaan, welke alternatieven beschikbaar zijn - zoals verdaging of een aanvullende commissievergadering - en waarom rechtstreekse doorgeleiding naar de raad desondanks noodzakelijk en proportioneel wordt geacht.

Voor Bernheze versterkt dit de noodzaak van een afzonderlijke motivering. De resterende onderwerpen waren reeds voor oordeelsvormende behandeling geagendeerd. De behandeling verviel niet omdat vooraf was vastgesteld dat oordeelsvorming overbodig was, maar omdat de vergadering uitliep.

Tegelijk kent het Bernhezer Reglement van orde de mogelijkheid van een aanvullende commissievergadering. Tegen die achtergrond ligt het voor de hand dat bij de institutionele beoordeling niet alleen wordt gevraagd óf de commissie procedureel mocht besluiten tot doorgeleiding, maar ook of voldoende rekening is gehouden met de functies van oordeelsvorming, fractiedebat, controle van het college, minderheidsstandpunten en inwonersparticipatie.

5.5 De eigen coalitieverklaring als lokaal bestuurlijk referentiekader

Naast landelijke rechtsbronnen en vakinhoudelijke publicaties is voor dit verzoek ook de Coalitieverklaring 2026 van CDA en Lokaal relevant. Deze verklaring is geen juridisch bindend reglement voor de vergaderleiding en schept geen zelfstandig recht op onbeperkte spreektijd.

Zij vormt echter wel een actueel, lokaal en politiek-bestuurlijk referentiekader, juist omdat de twee coalitiepartijen daarin zelf beschrijven hoe zij de positie van de raad en de samenwerking binnen de gemeenteraad willen versterken.

In het hoofdstuk “Bestuur, financiën en democratie” staat onder “Raad en bestuur beter in positie” dat de kaderstellende, richtinggevende en besluitvormende rol van de gemeenteraad moet worden versterkt. Nieuwe initiatieven en voorstellen moeten tijdig en in een vroeg stadium worden voorgelegd, met inzicht in effecten, consequenties en alternatieven, zodat de gemeenteraad zijn bevoegdheden “volwaardig kan uitoefenen”. De verklaring koppelt dit aan politiek-bestuurlijke sensitiviteit, eigenaarschap, transparantie, tijdige en volledige advisering en zorgvuldige voorbereiding.

Het slotwoord voegt daaraan toe dat het traject met de gemeenteraad in openheid en met wederzijds respect moet worden doorlopen, met “ruimte voor debat”. Deze passages bewijzen op zichzelf niet dat een concrete interventie van een commissievoorzitter onjuist of partijdig was. Zij maken wel relevant of de feitelijke vergaderpraktijk - waaronder het afkappen van bijdragen, de ruimte om ordevoorstellen kort toe te lichten, de bewaking van beantwoording, de behandeling van minderheidsstandpunten en het laten vervallen van geagendeerde oordeelsvorming - voldoende aansluit bij de bestuurscultuur die CDA en Lokaal zelf als uitgangspunt voor Bernheze hebben gekozen.

Voor dit verzoek is daarom niet de stelling dat het coalitieakkoord een juridisch afdwingbare spreeknorm bevat, maar de vraag of de raad bereid is zijn eigen vergaderpraktijk ook te toetsen aan de lokaal uitgesproken ambitie om de raad beter in positie te brengen, volwaardige uitoefening van raadsbevoegdheden mogelijk te maken en binnen de gemeenteraad ruimte te bieden voor open debat en wederzijds respect.

5.6 Coalitievoorzitter, oppositie en de eis van zichtbare neutraliteit

De commissievoorzitter van 10 september 2026 is tevens raadslid van het CDA. CDA en Lokaal vormen in Bernheze de coalitie en beschikken gezamenlijk over 15 van de 23 raadszetels. Verbindend Bernheze is een eenpersoonsfractie. Het enkele bestaan van deze politieke verhoudingen maakt de voorzitter niet onbevoegd en levert op zichzelf geen bewijs van partijdigheid op. De wettelijke systematiek veronderstelt juist dat een voorzitter van een raadscommissie uit de raad afkomstig is. Juist omdat een commissievoorzitter onvermijdelijk een politieke achtergrond heeft, is rolvastheid cruciaal.

De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden schreef op 29 januari 2026 dat een voorzitter van een raadscommissie zijn of haar politieke kleur zoveel mogelijk moet loslaten en de vergadering neutraal moet leiden, zodat het democratische proces zorgvuldig en eerlijk verloopt.

Dit is geen wettelijk wrakingscriterium, maar wel een gezaghebbende bestuurlijke kwaliteitsnorm. Het Bernhezer RvO onderstreept deze onderscheiden rol doordat artikel 17

bepaalt dat de commissievoorzitter weliswaar door de raad uit zijn midden wordt benoemd, maar geen lid is van de raadscommissie. Tijdens het voorzitten behoort hij dus niet als deelnemer aan de inhoudelijke beraadslaging op te treden, maar als bewaker van een ordelijk en gelijkwaardig proces.

Wanneer een voorzitter afkomstig is uit een partij die deel uitmaakt van een ruime coalitiemeerderheid, verdient daarom extra aandacht dat ook kleine oppositiefracties daadwerkelijk dezelfde procedurele ruimte krijgen om hun argumenten uiteen te zetten.

Dat geldt temeer wanneer de voorzitter zelf beslist wanneer een spreektermijn wordt afgesloten, wanneer hij een spreker tot de orde roept of het woord ontneemt en wanneer hij procedurele voorstellen aan de commissie voorlegt. De relevante toets is niet de politieke herkomst van de voorzitter als zodanig, maar zijn concrete handelwijze: werden vergelijkbare bijdragen van coalitie- en oppositieleden op vergelijkbare wijze behandeld, kregen sprekers vergelijkbare gelegenheid om hun standpunten af te maken, werden dezelfde criteria gehanteerd bij interrupties en uitweidingen, en werden ordebevoegdheden volgens dezelfde maatstaf toegepast? Alleen een vergelijking van de beeldopname kan hierover een betrouwbaar oordeel geven.

Ook de Europese rechtspraak biedt een bruikbaar, zij het niet rechtstreeks één-op-één toepasbaar, perspectief. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens benadrukt dat de uitingsvrijheid van gekozen volksvertegenwoordigers een zeer hoog beschermingsniveau geniet, dat parlementaire organen de orde mogen bewaken, maar dat beperkingen gepaard moeten gaan met voldoende procedurele waarborgen. In Ikotity e.a. tegen Hongarije (2023) betrok het Hof uitdrukkelijk in zijn beoordeling dat niet bleek dat oppositieleden anders of oneerlijker waren behandeld dan leden van de regeringsmeerderheid. Dat maakt gelijke toepassing van vergaderregels ook in de onderhavige casus een relevante toetssteen.

5.7 Bescherming van minderheden als democratisch vereiste

Een in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken uitgevoerde Verkenning van lokale democratie in Nederland beschrijft bescherming van de minderheid als een wezenlijk onderdeel van democratische besluitvorming. De verkenning wijst erop dat ook in gemeenteraden procedurele voorzieningen bestaan die minderheden - in de praktijk vaak oppositiefracties - in staat stellen informatie te verkrijgen en hun controlerende rol te vervullen, waaronder het schriftelijke vragenrecht en interpellatie. De achterliggende gedachte is breder dan deze afzonderlijke instrumenten: besluitvormingsprocedures moeten waarborgen dat minderheidsstandpunten kunnen worden gehoord en meegewogen. Voor dit dossier is dat relevant omdat meerdere grieven juist zien op de mogelijkheid van een kleine oppositiefractie om haar argumenten, procedurele bezwaren en vragen effectief kenbaar te maken. Bescherming van de minderheid betekent niet dat een minderheidsfractie recht heeft op gelijk krijgen, maar wel dat zij een reële en gelijkwaardige mogelijkheid moet hebben om haar standpunt in het besluitvormingsproces te laten doorklinken.

5.8 Europese rechtspraak: politieke uitingsvrijheid, proportionaliteit en procedurele waarborgen

De rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens biedt aanvullend perspectief. In Karácsony e.a. tegen Hongarije benadrukte de Grote Kamer dat uitingen van democratisch gekozen volksvertegenwoordigers een zeer hoog beschermingsniveau verdienen en dat bij disciplinaire beperkingen niet alleen het doel van ordehandhaving, maar ook de gevolgde procedure en de beschikbare waarborgen relevant zijn. Het Hof aanvaardt dat vertegenwoordigende organen ruime autonomie hebben om regels te stellen voor een ordelijk debat, maar verlangt bij ingrijpende maatregelen voldoende procedurele bescherming, waaronder gelegenheid om te worden gehoord en een kenbare motivering. In Ikotity e.a. tegen Hongarije uit 2023 achtte het Hof mede van belang dat niet bleek dat oppositieleden ongelijk of oneerlijk waren behandeld ten opzichte van leden van de regeringsmeerderheid. Deze arresten betreffen nationale parlementen en disciplinaire sancties en zijn daarom niet één-op-één beslissend voor een Nederlandse raadscommissie. Zij ondersteunen wel drie relevante beoordelingsprincipes: beperkingen van politieke deelname moeten een legitiem ordedoel dienen, proportioneel zijn en volgens een eerlijke, controleerbare en niet-discriminerende procedure worden toegepast.

5.9 Nationale ombudsman: onpartijdigheid en eerlijke proceskansen

Voor de klachtbehandeling en de institutionele reactie op de grieven is ook de vernieuwde Behoorlijkheidswijzer 2026 van de Nationale ombudsman relevant. De ombudsman omschrijft onpartijdigheid als neutraal handelen waarbij tevens moet worden voorkomen dat omstandigheden de indruk van partijdigheid wekken. Bij klachtbehandeling moet de behandelaar voldoende afstand hebben tot degene of het handelen waarop de klacht betrekking heeft. Onder het vereiste van eerlijke proceskansen verstaat de ombudsman dat betrokkenen daadwerkelijk van hun rechten gebruik moeten kunnen maken en de gelegenheid krijgen hun standpunt en relevante feiten naar voren te brengen en te verdedigen. Deze behoorlijkheidsnormen zijn primair ontwikkeld voor het handelen van de overheid tegenover burgers en zijn niet rechtstreeks een vergaderrechtelijke norm voor de onderlinge verhouding tussen raad en raadslid. Zij zijn echter wel rechtstreeks bruikbaar voor de vraag hoe de gemeente een formele klacht over vergaderleiding, bejegening of institutionele reactie onafhankelijk en zorgvuldig behoort te behandelen.

5.10 Raad voor het Openbaar Bestuur 2026: de raad als fundament van het lokaal bestuur

De Raad voor het Openbaar Bestuur heeft in februari 2026 de bundel 'De gemeenteraad - fundament van ons openbaar bestuur' uitgebracht. Daarin worden de rol en positie van de gemeenteraad, de ondersteuning van raadsleden, het functioneren van de democratie en goed openbaar bestuur in samenhang behandeld. De bundel is niet geschreven naar aanleiding van deze casus en bevat geen concrete regel voor spreektijd of woordontneming. De actuele landelijke context is niettemin relevant: een gemeenteraad kan zijn democratische functie alleen goed vervullen wanneer individuele raadsleden hun volksvertegenwoordigende, controlerende en kaderstellende rol daadwerkelijk kunnen uitoefenen. De kwaliteit van de vergaderorde en ondersteuning is daarmee geen louter

interne organisatorische aangelegenheid, maar raakt aan het functioneren van het lokale openbaar bestuur zelf.

5.11 Burgemeester als raadsvoorzitter: onafhankelijkheid, verbinding en oog voor oppositie

De landelijke vakliteratuur biedt aanvullende steun voor de bijzondere positie van de burgemeester als voorzitter van de gemeenteraad. De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden publiceerde in 2025 een bijdrage van bestuurskundigen Sabine van Zuydam en Niels Karsten over de burgemeester als raadsvoorzitter. Op basis van een analyse van 61 gemeentelijke profielschetsen noemen zij drie dominante verwachtingen: onafhankelijkheid, het stimuleren van constructief debat en technisch goed voorzitten. Daarnaast signaleren zij verwachtingen rond het bevorderen van goede onderlinge verhoudingen, het investeren in relaties met raadsleden, het ondersteunen van de ontwikkeling van de raad en het vertegenwoordigen van de raad richting het college.

Van bijzonder belang voor dit dossier is hun aanbeveling dat burgemeesters bij hun invulling van het raadsvoorzitterschap ook expliciet oog behoren te hebben voor oppositiepartijen en ruimte moeten creëren om te reflecteren op het functioneren van de raad. Deze inzichten zijn geen bindende rechtsnorm en betekenen niet dat een burgemeester ieder conflict persoonlijk moet oplossen of inhoudelijk partij moet kiezen. Zij onderbouwen wel dat het raadsvoorzitterschap in de landelijke vakopvatting breder wordt gezien dan alleen het technisch leiden van de raadsvergadering. Onafhankelijkheid, verbinding, relaties met alle raadsleden en reflectie op het functioneren van de raad behoren eveneens tot het professionele referentiekader.

Voor de onderhavige casus is dat relevant omdat de burgemeester volgens Kievits de vergadering van 10 september 2026 volledig heeft bijgewoond en direct daarna persoonlijk heeft waargenomen hoe ernstig Kievits de gang van zaken ervoer. Tegen die achtergrond is het verdedigbaar dat de gemeenteraad niet alleen beoordeelt of de burgemeester formeel naar de juiste procedure verwees, maar ook of zijn reactie voldoende aansloot bij de verbindende, onafhankelijke en relationele dimensie die landelijk aan het raadsvoorzitterschap wordt toegekend.

5.12 Commissaris van de Koning: wettelijke advies- en bemiddelingsrol bij bestuurlijke problemen

Ook de positie van de Commissaris van de Koning verdient een zorgvuldige plaats in het institutionele kader. Artikel 182, eerste lid, onder c, van de Provinciewet belast de commissaris, volgens de ambtsinstructie, met het adviseren en bemiddelen bij verstoorde bestuurlijke verhoudingen in een gemeente en wanneer de bestuurlijke integriteit van een gemeente in het geding is. De Rijksoverheid omschrijft deze taak eveneens als adviseren en bemiddelen bij bestuurlijke problemen in gemeenten. De provincie Noord-Brabant vermeldt op haar eigen website dat de Commissaris van de Koning adviseert en bemiddelt bij bestuurlijke problemen of integriteitskwesties in een gemeente.

Deze wettelijke taak maakt de Commissaris van de Koning niet tot een beroepsinstantie voor besluiten over de gemeentelijke vergaderorde en evenmin tot de hiërarchische leidinggevende van de burgemeester of de gemeenteraad. De gemeenteraad blijft zelf verantwoordelijk voor de kwaliteit van de eigen vergaderorde en bestuurlijke verhoudingen.

De betekenis van artikel 182 Provinciewet is vooral dat, wanneer een intern conflict uitgroeit tot daadwerkelijk verstoorde bestuurlijke verhoudingen of een breder bestuurlijk probleem, er een bovenlokale, onafhankelijke advies- en bemiddelingsroute bestaat.

Voor dit dossier betekent dit niet dat reeds als vaststaand kan worden aangenomen dat in Bernheze sprake is van een formeel vastgestelde bestuurscrisis of van disfunctioneren van de burgemeester. Een dergelijke conclusie zou op basis van de thans beschreven feiten te ver gaan. Wel is relevant dat Kievits een samenhangend patroon van problemen rond vergaderleiding, effectieve uitoefening van raadsrechten, klachtopvang en vertrouwen in de institutionele reactie beschrijft. Indien de gemeenteraad deze problematiek intern niet voldoende weet te onderzoeken, te duiden en te herstellen, kan advies of bemiddeling door de Commissaris van de Koning een passende vervolgstap zijn.

5.13 Overkoepelende betekenis van de landelijke en lokale bronnen

De landelijke bronnen leveren geen absolute regel op dat een voorzitter nooit een spreker mag onderbreken, dat alle fracties exact even lang moeten spreken of dat ieder voorstel verplicht alle fasen van een BOB-model moet doorlopen. Zij laten wel een consistente lijn zien. Ten eerste moet een gekozen volksvertegenwoordiger reële ruimte hebben om argumenten, vragen en procedurele bezwaren kenbaar te maken. Ten tweede moeten ordemaatregelen functioneel, proportioneel en voorspelbaar worden toegepast. Ten derde verdient de positie van minderheden en kleine oppositiefracties bijzondere procedurele aandacht, juist omdat zij politiek niet op meerderheidsmacht kunnen terugvallen. Ten vierde moet een voorzitter zijn politieke achtergrond zichtbaar scheiden van zijn procesrol en vergelijkbare gevallen volgens dezelfde maatstaf behandelen. Ten vijfde heeft oordeelsvorming in een BOB-achtig model een zelfstandige democratische functie en kan het vervallen daarvan niet uitsluitend als een logistieke kwestie worden beschouwd. Deze landelijke context bewijst niet dat de afzonderlijke grieven van Kievits feitelijk juist zijn; daarvoor blijft reconstructie aan de hand van de volledige vergaderopnamen noodzakelijk. Zij maakt wel duidelijk dat de gevraagde toetsing ziet op algemeen erkende democratische en procedurele kwaliteitsnormen en niet uitsluitend op een persoonlijk ervaren conflict.

6. Integrale beoordeling

6.1 Ordevoorstellen

Dat artikel 29 verlangt dat snel wordt beslist, rechtvaardigt naar het oordeel van Kievits niet dat een indiener iedere mogelijkheid wordt ontnomen om in enkele zinnen de strekking en reden van zijn voorstel te verduidelijken. ‘Zonder beraadslaging’ is niet hetzelfde als ‘zonder toelichting door de indiener’.

6.2 Herhaalde woordontneming en afkapping

Woordontneming is een ingrijpende ordemaatregel. Indien de beeldopnamen bevestigen dat Mart Kievits herhaaldelijk inhoudelijk en ter zake sprak, maar toch sneller werd afgekapt dan andere commissieleden, is nader onderzoek nodig naar proportionaliteit, consistentie en gelijke behandeling. Kievits vraagt uitdrukkelijk om deze vergelijking op basis van de volledige opname en niet om een oordeel uitsluitend op basis van zijn eigen waarneming.

6.3 Vervallen van oordeelsvormende behandeling wegens tijdgebrek

Tijdgebrek kan rechtvaardigen dat de voorzitter de commissie een procedureel voorstel doet. Dat is op zichzelf niet onjuist. Het aandachtspunt is dat het voorstel rechtstreeks gevolgen had voor de functie van de commissie: belangrijke onderwerpen zouden zonder verdere oordeelsvormende bespreking naar de raad gaan. Toen daartegen door Kievits een minderheidsstandpunt werd ingebracht, had er volgens Kievits voldoende ruimte moeten zijn om dat bezwaar vóór de beslissing kort en begrijpelijk te formuleren.

6.4 Risico's van besluitvorming zonder voorafgaande commissiebehandeling

De risicoanalyse van paragraaf 4.5 wordt hier als integraal onderdeel van de beoordeling beschouwd. Zij ondersteunt het verzoek om de vier doorgeschoven onderwerpen alsnog in commissie te behandelen en maakt duidelijk dat de aard van de risico's per agendapunt verschilt. In samenhang bezien acht Kievits het niet wenselijk deze onderwerpen louter uit tijdsoverwegingen zonder de geplande oordeelsvorming ter besluitvorming aan de raad voor te leggen.

6.5 Het mogelijke patroon

De combinatie van eerdere discussies over interrupties en spreektijd, de bredere discussie over vragenrecht en informatiepositie, het uitblijven van schriftelijke reacties op eerdere signalen en de gebeurtenissen van 10 september maakt een louter incidentgerichte beoordeling onvoldoende. Dat is geen conclusie dat doelbewuste benadeling vaststaat; het is een reden om onafhankelijk te onderzoeken of in de vergaderpraktijk sprake is van een terugkerende, te restrictieve toepassing van procedurele regels en of die toepassing bij alle fracties vergelijkbaar is.

6.6 Bijzondere behoedzaamheid van een voorzitter uit de coalitie

Naar het oordeel van Kievits behoort een commissievoorzitter die tevens lid is van een coalitiefractie bijzonder zorgvuldig om te gaan met iedere situatie waarin een oppositielid ervaart dat het woord sneller wordt ontnomen, bijdragen eerder worden afgekapt of procedurele beperkingen strikter worden toegepast. Niet omdat een coalitielid geen voorzitter zou mogen zijn, maar omdat de geloofwaardigheid van het voorzitterschap mede afhankelijk is van de zichtbare scheiding tussen de politieke en de procedurele rol. Wanneer de coalitie bovendien een ruime meerderheid heeft, terwijl de betrokken oppositiefractie uit één raadslid bestaat, kan een ongelijke procedurele behandeling een relatief groot effect hebben op de mogelijkheid van die fractie om haar standpunt zichtbaar te maken. Een eenpersoonsfractie kan het spreek- en voorbereidingswerk niet verdelen over meerdere raadsleden. Dat gegeven schept geen extra juridische spreektijd, maar is bestuurlijk wel relevant bij de beoordeling van proportionaliteit, gelijke kansen en het functioneren van de raad als pluralistisch debatforum. Daarom moet de beoordeling zich niet beperken tot de vraag of de voorzitter formeel bevoegd was in te grijpen. Ook moet worden onderzocht of de wijze, frequentie en timing van die interventies objectief verklaarbaar en voor alle fracties gelijk waren. Een herhaald verschil dat uit de opname blijkt, kan een serieus probleem opleveren voor het vertrouwen in de neutraliteit van het voorzitterschap, ook zonder dat persoonlijke vooringenomenheid kan worden bewezen.

6.7 Tijdgebrek, causaliteit en proportionaliteit

Wanneer tijdgebrek wordt gebruikt als rechtvaardiging voor het afkappen van bijdragen, het versnellen van procedurele beslissingen of het laten vervallen van oordeelsvormende behandeling, is het van belang eerst vast te stellen waardoor dat tijdgebrek is ontstaan. Een zorgvuldige beoordeling moet daarom niet alleen kijken naar de duur van bijdragen van commissieleden, maar ook naar tijd die is besteed aan procedurele interventies, onduidelijkheid over termijnen, correcties vanuit de griffie, overleg over de vergaderorde en eventueel herstel van procedurele beslissingen. Indien een substantieel deel van het uitlopen mede voortkwam uit de vergaderleiding zelf, ligt het niet voor de hand om de gevolgen daarvan zonder meer af te wentelen op de spreektijd en inhoudelijke mogelijkheden van individuele commissieleden. Dat geldt in het bijzonder wanneer een klein oppositielid als gevolg daarvan minder gelegenheid krijgt zijn standpunt af te maken, terwijl andere leden eerder in de vergadering ruimer aan het woord zijn geweest. Onervarenheid van een voorzitter is op zichzelf geen verwijt en evenmin een juridische tekortkoming. Indien uit de reconstructie blijkt dat de voorzitter regelmatig procedurele ondersteuning nodig had, is dat vooral een bestuurlijk aandachtspunt voor griffie, agendacommissie en presidium: voldoende instructie, coaching en een helder voorzittersdraaiboek kunnen dan nodig zijn. Eventuele leer- of inwerkaspecten in de vergaderleiding mogen echter niet leiden tot een materiële beperking van de rechten van commissieleden. Hetzelfde geldt voor tijd die verloren gaat doordat de voorzitter tijdens de vergadering langdurig in eigen stukken moet zoeken. Een incidenteel zoekmoment is vanzelfsprekend en juridisch niet relevant. Wanneer echter uit de opname blijkt dat dit herhaaldelijk en substantieel tijd kostte, behoort die tijd bij een causale analyse van het uitlopen aan de vergaderorganisatie te worden toegerekend en niet impliciet aan de debatruimte van commissieleden. Een adequate voorbereiding van agenda, stukken, spreektermijnen en mogelijke procedurele beslissingen is onderdeel van professioneel voorzitterschap. Bij de beantwoording van vragen geldt een vergelijkbare nuance. De voorzitter is niet verantwoordelijk voor de inhoud of volledigheid van de antwoorden van een wethouder. Hij is wél verantwoordelijk voor de orde en structuur van de behandeling. Wanneer een raadslid kenbaar maakt dat concrete, reeds gestelde vragen onbeantwoord zijn gebleven, behoort de voorzitter dit proces ordelijk af te handelen: bijvoorbeeld door vast te stellen welke vraag nog openstaat, de portefeuillehouder gelegenheid tot beantwoording te geven of duidelijk te maken waarom beantwoording op dat moment niet plaatsvindt. Een praktijk waarin het raadslid telkens een ordevoorstel moet doen om die elementaire processtap te bereiken, kan - indien de feiten dit bevestigen - worden aangemerkt als een tekortkoming in de procesbewaking van de vergaderleiding. De eventuele irritatie die door zulke ordevoorstellen ontstaat, kan dan niet zonder meer aan het raadslid worden toegerekend wanneer juist het ontbreken van reguliere procesbewaking tot die ordevoorstellen noodzaakte.

6.8 Opvang van het bezwaar direct na afloop: reflectie en herstel

De wijze waarop direct na afloop op het bezwaar van Kievits is gereageerd, vormt geen zelfstandige maatstaf voor de rechtmatigheid van de ordemaatregelen tijdens de vergadering. Zij is wel bestuurlijk relevant voor de vraag of signalen over de vergaderleiding voldoende open en reflectief worden behandeld. Wanneer een raadslid onmiddellijk na afloop meerdere concrete procedurele bezwaren naar voren brengt, ligt het in de rede dat niet uitsluitend naar een volgend overlegorgaan wordt verwezen, maar ook wordt toegezegd dat de feiten en het

eigen aandeel in het verloop van de vergadering worden onderzocht. Een dergelijke benadering voorkomt dat een bezwaar onnodig escaleert en kan bijdragen aan herstel van vertrouwen in het voorzitterschap. Daarbij hoeft vooraf geen schuld of onrechtmatigheid te worden erkend. Voldoende is dat de voorzitter en de institutioneel verantwoordelijken bereid zijn tot feitelijke reconstructie, zelfreflectie en een gemotiveerde reactie. Juist omdat eerdere signalen volgens Kievits evenmin tot een schriftelijke inhoudelijke reactie hebben geleid, verdient ook de wijze van opvang van bezwaren en de nazorg uitdrukkelijk aandacht.

6.9 Gevolgen voor de effectieve uitoefening van het raadslidmaatschap

De behandeling van de MDL-brief maakt zichtbaar dat de discussie niet alleen gaat over de duur van een bijdrage, maar ook over de vraag of een formeel aan een raadslid beschikbaar staand instrument in de praktijk nog betekenis houdt. Wanneer een raadslid een ingekomen brief volgens de geldende procedure ter bespreking laat agenderen, maar vervolgens niet of nauwelijks de gelegenheid krijgt om het onderwerp met commissie en college te bespreken, bestaat het risico dat de formele mogelijkheid tot agendering materieel wordt uitgehold.

Voor Kievits heeft dit een zwaarwegende persoonlijke en democratische betekenis. Hij heeft de behandeling als zeer teleurstellend ervaren en kwalificeert de marginalisering van zijn mogelijkheid om te agenderen, argumenteren, voorstellen te doen en het college en andere fracties publiekelijk te bevragen als een democratisch dieptepunt. Die kwalificatie wordt in dit verzoek uitdrukkelijk weergegeven als zijn ervaren gevolg van de concrete vergaderleiding en niet als een reeds vaststaande juridische conclusie. De te beantwoorden vraag is of de formele raadsrechten in deze situatie ook daadwerkelijk en binnen redelijke, gelijke procedurele kaders konden worden uitgeoefend.

6.10 Cumulatieve democratische belemmering en verantwoordelijkheid voor effectieve deelname

De gebeurtenissen die in dit document zijn beschreven, moeten volgens Kievits niet los van elkaar maar in onderlinge samenhang worden beoordeeld. Het uitgangspunt is niet dat een raadslid recht heeft op onbeperkte spreektijd, een onbeperkt aantal vragen of een bijzondere voorkeurspositie vanwege het lidmaatschap van een eenpersoonsfractie. Het uitgangspunt is wél dat wettelijke en reglementaire rechten in de praktijk daadwerkelijk bruikbaar moeten zijn. Wanneer een raadslid formeel kan agenderen, vragen kan stellen en het woord kan voeren, maar die mogelijkheden door de feitelijke vergaderpraktijk of bestuurlijke druk structureel aan betekenis verliezen, raakt dat de effectieve uitoefening van het raadslidmaatschap.

De commissievoorzitter draagt daarbij een wezenlijke procesverantwoordelijkheid. Van hem wordt niet verlangd dat hij een eenpersoonsfractie extra politieke rechten of extra spreektijd toekent. Wel behoort hij neutraal, consequent en voorspelbaar te bewaken dat ieder commissie- of raadslid een reële gelegenheid krijgt om ter zake te spreken, vragen te stellen, voorstellen kort toe te lichten en het college of andere fracties tot een openbare reactie te bewegen. Bij een eenpersoonsfractie kan een restrictieve of ongelijke toepassing van vergaderregels relatief zwaar doorwerken, omdat de inbreng niet over meerdere fractieleden kan worden verdeeld. Dat maakt een zorgvuldige en voor alle fracties gelijke toepassing van de vergaderorde des te belangrijker.

Kievits stelt dat juist de cumulatie van verschillende gebeurtenissen voor hem inmiddels een grens heeft bereikt: de ervaren druk rond het schriftelijke vragenrecht, het herhaald afkappen of ontnemen van het woord, het niet kunnen afronden van inhoudelijke bijdragen en het feitelijk niet tot stand komen van de door hem gewenste openbare bespreking van de MDL-brief. Afzonderlijk kunnen deze gebeurtenissen verschillend worden beoordeeld; in samenhang kunnen zij volgens hem echter een remmend effect hebben op zowel de schriftelijke als de mondelinge uitoefening van zijn controlerende en volksvertegenwoordigende taak.

Daarmee raakt de kwestie volgens Kievits de kern van de lokale democratie. Democratische vertegenwoordiging veronderstelt niet alleen dat een raadslid formeel over rechten en instrumenten beschikt, maar ook dat hij daarvan binnen redelijke en gelijke procedurele kaders daadwerkelijk gebruik kan maken. De beschreven cumulatie heeft bij Kievits het vertrouwen in een gelijkwaardige deelname aan het commissie- en overige raadswerk ernstig onder druk gezet. Hij acht daarom een snelle, onafhankelijke en schriftelijk gemotiveerde beoordeling en concrete waarborgen voor toekomstige deelname noodzakelijk.

7. Verzoeken aan de gemeenteraad van Bernheze

Met dit verzoek beoogt Kievits niet dat de gemeenteraad op voorhand tot een bepaalde conclusie komt. Hij vraagt de raad om de beschreven gebeurtenissen, grieven en aandachtspunten zorgvuldig, feitelijk en in hun onderlinge samenhang te beoordelen en daarbij ook ruimte te laten voor de visie van de betrokken functionarissen.

Tegen die achtergrond wordt de gemeenteraad verzocht:

1. Dit verzoek inhoudelijk in behandeling te nemen en Kievits schriftelijk te informeren over de wijze waarop de raad de behandeling en beoordeling daarvan wil vormgeven.
2. Een zo objectief mogelijke feitelijke reconstructie te laten plaatsvinden van de relevante gebeurtenissen in 2026, in het bijzonder de commissievergadering van 10 september 2026, waarbij de beschikbare beeld- en geluidsopnamen en de eerder ingediende schriftelijke stukken worden betrokken.
3. Te beoordelen of de geldende vergaderregels consequent, proportioneel en voor alle fracties gelijkwaardig zijn toegepast, in het bijzonder ten aanzien van ordevoorstellen en de mogelijkheid deze kort toe te lichten, interrupties en spreektijd, het onderbreken of beëindigen van bijdragen, de behandeling van minderheidsstandpunten en de bewaking van nog onbeantwoorde vragen aan het college.
4. Bij die beoordeling tevens aandacht te besteden aan de rol van de vergaderleiding en de organisatie van de vergadering, waaronder de voorbereiding en haalbaarheid van de agenda, de procesbewaking tijdens de vergadering en de vraag in hoeverre voorzienbaar tijdgebrek heeft bijgedragen aan het vervallen van reeds geagendeerde oordeelsvormende behandeling.
5. De eerdere gebeurtenissen en signalen uit 2026 bij de beoordeling te betrekken, waaronder de discussie over interrupties, de beperking van spreektijd, de behandeling van onder meer de brief van het MDL Fonds en de door Kievits ervaren druk rond het schriftelijke vragenrecht. Daarbij wordt verzocht niet alleen ieder voorval afzonderlijk te bezien, maar ook aandacht te besteden aan het mogelijke cumulatieve effect op de effectieve uitoefening van het raadslidmaatschap.

6. Te beoordelen of de huidige werkwijze voldoende waarborgen biedt voor een neutrale, voorspelbare en gelijkwaardige vergaderleiding, mede voor kleine en oppositionele fracties, en zo nodig te bezien of nadere afspraken, een voorzittersinstructie, coaching of aanpassing van het Reglement van orde wenselijk is.
7. Afzonderlijk te beoordelen welke rol van de burgemeester mocht worden verwacht nadat hij de commissievergadering zelf had bijgewoond, direct daarna kennisnam van de klacht van Kievits bij de commissievoorzitter en vervolgens ook aanwezig was toen Kievits zich tot de griffier wendde. Daarbij wordt verzocht te beoordelen of een verwijzing naar de agendacommissie in deze omstandigheden voldoende was, dan wel of een actievere onderzoekende, empathische, bemiddelende of initiërende opvolging aangewezen was, mede bezien in het licht van landelijke vakopvattingen over onafhankelijkheid, verbinding, goede relaties met raadsleden en bijzondere aandacht voor oppositiepartijen binnen het raadsvoorzitterschap.
8. Te bezien of de in dit dossier beschreven problematiek aanleiding geeft om de samenwerking tussen burgemeester en gemeenteraad, waaronder de verbindende rol van de burgemeester en het vertrouwen van raadsleden in een onafhankelijke institutionele opvolging van ernstige signalen, expliciet te evalueren. Indien intern onvoldoende herstel mogelijk blijkt of de bestuurlijke verhoudingen verder verstoren, wordt verzocht tevens te bezien of advies of bemiddeling door de Commissaris van de Koning wenselijk is, zonder deze instantie als beroepsorgaan te beschouwen.
9. Een duidelijke bestuurlijke en reglementaire lijn vast te stellen voor toekomstige vergaderingen, zodat voor voorzitters, raadsleden en burgerleden vooraf duidelijk is welke ruimte bestaat voor het toelichten van ordevoorstellen, het voeren van inhoudelijk debat, interrupties, spreektijd en de behandeling van procedurele bezwaren.
10. Te bezien op welke wijze signalen of grieven over de vergaderleiding voortaan zorgvuldig kunnen worden opgevangen en geëvalueerd, met ruimte voor feitelijke reconstructie, hoor en wederhoor, reflectie, de-escalatie en een gemotiveerde terugkoppeling.
11. Ten aanzien van de agendapunten 6, 7, 11 en 12 van de commissievergadering van 10 september 2026 te bewerkstelligen dat alsnog een openbare inhoudelijke en oordeelsvormende commissiebehandeling plaatsvindt vóór de raadsbesluitvorming, en indien dat organisatorisch niet mogelijk is, te overwegen de besluitvorming uit te stellen totdat die behandeling heeft kunnen plaatsvinden.
12. Kievits schriftelijk en gemotiveerd over de uitkomst van de behandeling te informeren, waarbij zoveel mogelijk afzonderlijk wordt ingegaan op de belangrijkste in dit document beschreven grieven en op de eventuele maatregelen of verduidelijkingen waartoe de gemeenteraad aanleiding ziet.

Kievits spreekt daarbij nadrukkelijk de wens uit dat deze beoordeling niet wordt benaderd vanuit de vraag wie “gelijk” of “ongelijk” heeft, maar vanuit de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een goed functionerende gemeenteraad, een zorgvuldige vergaderorde en een vergaderpraktijk waarin ieder gekozen raadslid zijn taak daadwerkelijk en gelijkwaardig kan uitoefenen.

8. Voorgestelde waarborgen en verduidelijkingen

8.1 Verduidelijking artikel 29 RvO

Om herhaling van discussie te voorkomen, kan artikel 29 worden aangevuld met bijvoorbeeld: “De indiener krijgt gelegenheid het voorstel van orde kort toe te lichten. Over het voorstel vindt geen beraadslaging plaats. De commissie beslist vervolgens onmiddellijk over het voorstel.”

8.2 Praktische voorzitterslijn

- Een spreker wordt in beginsel niet onderbroken zolang hij ter zake en binnen redelijke grenzen spreekt.
- Een procedurele interventie wordt kort gemotiveerd en bij alle fracties volgens dezelfde maatstaf toegepast.
- Woordontneming wordt alleen ingezet binnen de concrete voorwaarden van artikel 28 RvO en als ultimum remedium.
- Bij uitloop van een vergadering worden alternatieven – verdagen, aanvullende vergadering of doorgeleiding – zichtbaar aan de commissie voorgelegd.
- Een afwijkend minderheidsstandpunt over de te volgen procedure krijgt vóór de beslissing ruimte voor een korte toelichting.

8.3 Rolvastheid en neutraliteit van commissievoorzitters

- Een commissievoorzitter maakt bij aanvang en tijdens de vergadering zichtbaar onderscheid tussen zijn politieke rol als raadslid en zijn procedurele rol als voorzitter.
- Spreektijd, interrupties, afronding van bijdragen en orde-interventies worden aan de hand van dezelfde maatstaf toegepast op coalitie- en oppositiefracties.
- Bij twijfel over een procedurele beperking krijgt de betrokken spreker gelegenheid zijn bezwaar kort te formuleren, waarna de commissie zo nodig op grond van artikel 63 RvO beslist.
- Bij terugkerende signalen over ongelijke behandeling wordt de beeldopname periodiek door griffier, agendacommissie of presidium geëvalueerd op consistent voorzitterschap.
- De voorzitter houdt tijdens de behandeling zichtbaar bij welke concrete vragen aan het college nog openstaan en geeft, waar nodig, gelegenheid voor beantwoording of verduidelijkt waarom beantwoording niet op dat moment plaatsvindt.
- Het voorzittersdossier en de relevante vergaderstukken worden vooraf zodanig geordend dat onnodige zoektijd tijdens de vergadering zoveel mogelijk wordt voorkomen.

8.4 Voorspelbare vergaderleiding en tijdsbewaking

- De voorzitter maakt steeds duidelijk wanneer een eerste termijn eindigt en een tweede termijn begint.
- Procedurele aanwijzingen vanuit de griffie worden zo kort en transparant mogelijk verwerkt, zodat voor alle deelnemers duidelijk is welke regel wordt toegepast.
- Bij dreigende uitloop wordt tijdig - en niet pas aan het einde van de vergadering - met de commissie besproken welke alternatieven bestaan.
- Wanneer reeds geagendeerde oordeelsvormende onderwerpen door tijdgebrek niet meer kunnen worden behandeld, wordt een aanvullende commissievergadering als eerste hersteloptie zichtbaar aan de commissie voorgelegd voordat wordt besloten deze onderwerpen rechtstreeks naar de raad door te geleiden.

- Bij evaluatie van uitloop wordt onderscheid gemaakt tussen tijd besteed aan inhoudelijk debat en tijdverlies door procedurele of organisatorische oorzaken.
- Een eventuele behoefte aan extra ondersteuning of coaching van een voorzitter wordt institutioneel opgelost en niet door de inhoudelijke ruimte van commissieleden te beperken.

8.5 Bescherming van de effectieve uitoefening van het raadslidmaatschap

- Een voorzitter bewaakt niet alleen tijd en orde, maar ook dat de vergaderprocedure ieder raadslid een reële mogelijkheid laat om zijn democratische taak uit te oefenen. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar formele gelijkheid, maar ook naar het feitelijke effect van procedurele ingrepen.
- Bij een eenpersoonsfractie wordt onderkend dat alle inhoudelijke, controlerende en procedurele inbreng op één gekozen raadslid rust. Dat geeft geen recht op onbeperkte spreektijd, maar vraagt wel om behoedzame toepassing van ingrijpende ordemaatregelen en om zichtbare gelijkwaardigheid in de gelegenheid tot deelname.
- Capaciteits- en kostenproblemen rond schriftelijke vragen worden op het niveau van raad, college en organisatie opgelost en niet door feitelijke ontmoediging van een individueel raadslid om een wettelijk controlerecht te gebruiken.
- Wanneer een raadslid aangeeft zich door de combinatie van vergaderleiding en bestuurlijke druk niet meer in staat te voelen zijn functie naar behoren uit te oefenen, wordt dit als een institutioneel democratisch signaal behandeld en niet uitsluitend als een persoonlijk conflict.

9. Externe rechtsbescherming en escalatieroutes

9.1 Formele klacht op grond van hoofdstuk 9 Awb en de Klachtenregeling Bernheze 2022

De Klachtenregeling gemeente Bernheze 2022 biedt een kader voor klachten over gedragingen van gemeentelijke bestuursorganen en functionarissen. Daarbij moet zorgvuldig worden onderscheiden tussen een klacht over een orgaan, commissie of de institutionele uitoefening van een voorzittersfunctie enerzijds en een klacht tegen een individueel raadslid of commissielid anderzijds. Voor zover de regeling klachten tegen individuele raads- of commissieleden uitsluit, wordt in dit dossier niet zonder meer uitgegaan van persoonlijke klachtbehandeling tegen de commissievoorzitter als raadslid. De klacht zou dan moeten worden toegespitst op de gedraging van de commissie of vergaderleiding in institutionele zin en op de wijze waarop de voorzittersfunctie is uitgeoefend, voor zover deze onder de klachtenregeling valt. Bij de verdere behandeling behoort bovendien te worden gewaarborgd dat betrokkenheid bij de kwestie een objectieve klachtbehandeling niet in de weg staat.

Vanwege de samenloop van klachten over de vergaderleiding, de rol van commissie en voorzitter, uitlatingen van wethouders over schriftelijke vragen en de reactie van de burgemeester na afloop, ligt het voor de hand een formele klacht als samenhangend dossier in te dienen en de klachtencoördinator te verzoeken de onderdelen zo nodig te splitsen en aan de bevoegde, objectieve klachtbehandelaar toe te wijzen.

9.2 Nationale ombudsman

De Klachtenregeling Bernheze bepaalt dat de externe klachtbehandeling in handen is van de Nationale ombudsman. De gemeentelijke klachtprocedure moet in beginsel eerst worden doorlopen. Indien de interne afdoening onvoldoende tegemoetkomt aan de klacht, kan vervolgens de Nationale ombudsman worden verzocht het handelen van de gemeente te

onderzoeken. De ombudsman is geen beroepsrechter en kan geen commissiebesluit vernietigen, maar kan wel onafhankelijk beoordelen of de overheid behoorlijk heeft gehandeld en aanbevelingen doen.

Voor deze externe route is het van belang de kwestie niet te reduceren tot afzonderlijke discussies over spreektijd. De centrale vraag is of de gemeente door de cumulatie van vergaderleiding, woordontneming, beperking van openbare bespreking, druk rond het schriftelijke vragenrecht en de wijze van klachtopvang feitelijk heeft belemmerd dat een individueel gekozen raadslid van een eenpersoonsfractie zijn controlerende, kaderstellende en volksvertegenwoordigende taak effectief kan uitoefenen.

9.3 Commissaris van de Koning in Noord-Brabant

De Commissaris van de Koning is geen beroepsinstantie voor beslissingen over de gemeentelijke vergaderorde en staat niet in een hiërarchische verhouding tot de gemeenteraad of burgemeester. Artikel 182, eerste lid, onder c, Provinciewet kent de commissaris als rijksorgaan echter uitdrukkelijk de taak toe om te adviseren en te bemiddelen bij verstoorde bestuurlijke verhoudingen in een gemeente en wanneer de bestuurlijke integriteit van een gemeente in het geding is. Ook de Rijksoverheid en de provincie Noord-Brabant omschrijven deze taak als advies en bemiddeling bij bestuurlijke problemen of integriteitskwesties in gemeenten. Gelet op het door Kievits beschreven structurele karakter van de problematiek en de gestelde gevolgen voor zijn effectieve deelname aan het raads- en commissiewerk, kan het dossier daarom als bestuurlijk signaal aan de Commissaris van de Koning worden voorgelegd met het verzoek te bezien of advies of bemiddeling passend is. Daarbij dient uitdrukkelijk te worden vermeden dat reeds als vaststaand wordt gepresenteerd dat sprake is van een bestuurscrisis of disfunctioneren van de burgemeester; de vraag is juist of een onafhankelijke bestuurlijke bemiddelings- of adviesrol kan bijdragen aan herstel van vertrouwen en werkbare verhoudingen.

9.4 Voorwaarden voor vertrouwen in verdere deelname aan vergaderingen

De door Kievits beschreven gebeurtenissen hebben zijn vertrouwen in een gelijkwaardige en effectieve deelname aan commissie- en andere voorbereidende vergaderingen ernstig aangetast. Juist daarom is het van belang dat de raad duidelijkheid geeft over de toepasselijke normen en concrete waarborgen voor toekomstige vergaderingen. Kievits verbindt daaraan geen ultimatum en presenteert het verzoek niet als drukmiddel; het doel is herstel van een werkbare situatie waarin hij zijn functie als raadslid volledig kan blijven uitoefenen.

10. Slot

Kievits benadrukt dat dit verzoek aan de gemeenteraad niet is gericht tegen stevige vergaderleiding, noch tegen de vrijheid van een commissie om voorstellen af te wijzen. Een voorzitter moet de orde bewaken en de voortgang bevorderen. Juist daarom is het van belang dat de grenzen van die bevoegdheid helder, voorspelbaar en voor alle deelnemers gelijk zijn. De gebeurtenissen van 10 september 2026, bezien tegen de achtergrond van eerdere signalen, geven volgens Kievits voldoende aanleiding voor een integrale beoordeling door de gemeenteraad zelf. Het doel daarvan is niet alleen terugkijken, maar vooral dat de raad een duidelijke en werkbare norm voor de toekomstige vergaderpraktijk vaststelt en waar nodig

aanvullende waarborgen treft. Kievits verzoekt de gemeenteraad dit verzoek zorgvuldig en onafhankelijk te behandelen, daarover een gemotiveerd oordeel te vormen en hem schriftelijk over de uitkomst en eventuele besluiten te informeren.

Met vriendelijke groet,

Mart Kievits
Fractievoorzitter / raadslid
Fractie Verbindend Bernheze

Bijlagen en bronnen

A. Bijlagen

- Bijlage 1 – Vraag/vragen voor vragenuur van 2 juni 2026: ‘Beperken van interrupties’.
- Bijlage 2 – Schrijven van 20 juni 2026 aan de griffier: ‘Niet reglementaire beslissing van voorzitter commissie Maatschappij & Bestuur’.
- Bijlage 3 – ‘Het vragenrecht is geen sluitpost’, juridisch-bestuurlijk betoog, september 2026.

B. Juridische en bestuurlijke bronnen

- Klachtenregeling gemeente Bernheze 2022, in het bijzonder artikelen 1.1, 1.2, 1.4, 2.2, 2.5, 3.2-3.4 en 4.1.
- Algemene wet bestuursrecht, hoofdstuk 9 (klachtbehandeling).
- Provincie Noord-Brabant, Takenpakket Commissaris van de Koning: advies en bemiddeling bij bestuurlijke problemen of integriteitskwesties in een gemeente.
- Nationale ombudsman, informatie over klachten over gemeenten en externe klachtbehandeling.
- Gemeente Bernheze, Reglement van orde gemeenteraad en raadscommissies Bernheze 2026, in het bijzonder artikelen 2, 3, 10, 12, 13, 19, 24, 25, 28, 29 en 63, plus de officiële toelichting.
- Gemeentewet, in het bijzonder de bepalingen over raad, raadscommissies, informatie- en vragenrechten en de positie van commissieleden.
- VNG, modelregelingen en ledenbrieven betreffende het Reglement van orde en raadscommissies.
- Actuele gemeentelijke reglementen, waaronder Papendrecht, Gemert-Bakel, Lelystad en Helmond, voor vergelijkend onderzoek naar ordevoorstellen en woordontneming.
- Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, publicaties over commissiewerk, voorzitterschap, debat en informatiepositie.
- Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, Sabine van Zuydam & Niels Karsten, ‘De burgemeester als raadsvoorzitter: sleutelrol voor een sterke raad’, 4 juni 2025; over onafhankelijkheid, constructief debat, goede onderlinge verhoudingen, relaties met raadsleden, reflectie op het functioneren van de raad en aandacht voor oppositiepartijen.
- Provinciewet, artikel 182, eerste lid, onder c: wettelijke taak van de Commissaris van de Koning om te adviseren en te bemiddelen bij verstoorde bestuurlijke verhoudingen in een gemeente en wanneer de bestuurlijke integriteit van een gemeente in het geding is.
- Rijksoverheid, ‘Commissaris van de Koning’: taakomschrijving waaronder adviseren en bemiddelen bij bestuurlijke problemen in gemeenten.
- Provincie Noord-Brabant, ‘Takenpakket commissaris’: de Commissaris van de Koning adviseert en bemiddelt bij bestuurlijke problemen of integriteitskwesties in een gemeente en vervult een verbindende rol tussen centrale en lokale overheid.
- Vereniging van Griffiers, publicaties en juridische vraagbaak over vergaderorde en de positie van de raad.

- Rechtbank Maastricht 15 februari 2002, ECLI:NL:RBMAA:2002:AD9812, over woordontneming als interne ordemaatregel en het ontbreken van een Awb-besluit.
- Rechtbank Maastricht 15 februari 2002, ECLI:NL:RBMAA:2002:AE2516, over uitsluiting van een raadslid van de vergadering en het fundamentele karakter van deelname aan de vergadering.
- Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State 23 oktober 2002, ECLI:NL:RVS:2002:AE9183, bevestiging dat bij ingrijpende ordemaatregelen de bijzondere democratische positie van het raadslid zwaar weegt.
- Europees Hof voor de Rechten van de Mens, vaste rechtspraak bij artikel 10 EVRM, waaronder Jerusalem t. Oostenrijk en Karácsony e.a. t. Hongarije: politieke uitingsvrijheid van gekozen vertegenwoordigers geniet bijzondere bescherming; procedurele regels ter bewaking van een ordelijk debat zijn mogelijk, maar beperkingen moeten noodzakelijk en proportioneel zijn.
- Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, “Zijn externe voorzitters bij een raadscommissie mogelijk?”,

29 januari 2026: een commissievoorzitter dient zijn of haar politieke kleur zoveel mogelijk los te laten en de vergadering neutraal te leiden.

- Nederlandse Vereniging voor Raadsleden / Universiteit Leiden, ‘Gezond dualisme’ en bericht

‘Onderzoek: vijf tips voor minder coalitie-oppositie en een sterkere raad’, 5 februari 2024.

- Vereniging van Griffiers, juridische vraagbaak ‘Vergaderorde’: nadruk op individueel mandaat en reglementaire grondslag van commissiepraktijk.
- EHRM (Grote Kamer), Karácsony e.a. tegen Hongarije, 17 mei 2016, nrs. 42461/13 en 44357/13, over de bijzondere bescherming van uitingsvrijheid van gekozen volksvertegenwoordigers en procedurele waarborgen bij parlementaire ordemaatregelen.
- EHRM, Ikotity e.a. tegen Hongarije, 5 oktober 2023, nr. 50012/17, in het bijzonder de toets op procedurele waarborgen en het ontbreken van ongelijke of oneerlijke behandeling van oppositieleden.
- Gemeente Bernheze, officiële verkiezingsuitslag 2026 en berichtgeving over de coalitie CDA-Lokaal;

CDA en Lokaal beschikken gezamenlijk over 15 van de 23 raadszetels.

- Gemeente Bernheze / iBabs, agenda Commissie Maatschappij en Bestuur 10 september 2026: Erwin van Kessel als commissievoorzitter; CDA Bernheze, profiel Erwin van Kessel: raadslid CDA.
- Vereniging van Griffiers, ‘Participatie en het BOB-model – De griffier als spil’, 15 december 2022; onderzoek naar het BOB-vergadermodel, inwonersparticipatie en de rol van de griffier.
- Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, ‘Laat inwoners sneller meedoen in het BOB-vergadermodel’, 14 december 2022, naar aanleiding van het onderzoek in opdracht van de Vereniging van Griffiers.
- Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, ‘Vier op de tien raadsleden wil ander vergadermodel’, 17 januari 2024; resultaten van onderzoek door Invior naar tevredenheid over gemeentelijke vergadermodellen, waaronder debatruimte en burgerparticipatie.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties / Decentraalbestuur.nl, 'Verkenning van lokale democratie in Nederland' (2014), in het bijzonder de passages over bescherming van minderheden, informatiepositie en procedurele waarborgen in gemeenteraden.
- Raad voor het Openbaar Bestuur, 'De gemeenteraad - fundament van ons openbaar bestuur', 2 februari 2026.
- Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, 'Mijn stijl van voorzitten is echt anders dan die van de burgemeester', over ordelijke behandeling, gelijke spreektijd en procedures als waarborg voor eerlijkheid en gelijkheid in de raad.

- Nationale ombudsman, Behoorlijkheidswijzer 2026, vereisten 'Onpartijdigheid' en 'Eerlijke proceskansen', als normatief kader voor onafhankelijke klachtbehandeling en procedurele fairness.
- Actuele gemeentelijke reglementen, waaronder het Reglement van Orde van de gemeenteraad Noordenveld 2026, waarin is bepaald dat een voorstel van orde kort kan worden toegelicht en dat de raad er vervolgens terstond over beslist.

C. Verificatie van de feiten

- Gemeente Bernheze, Coalitieverklaring 2026 - Op koers naar de toekomst, CDA en Lokaal, mei 2026, in het bijzonder p. 25-26 en p. 28.

De feitelijke beschrijving van de vergadering van 10 september 2026 berust op de waarneming van Kievits. Voor een definitief institutioneel oordeel dient de volledige beeld- en geluidsopname van de vergadering te worden bekeken en waar nodig letterlijk te worden getranscribeerd. Juist omdat de beoordeling mede ziet op frequentie, vergelijking met andere sprekers en het precieze moment van interventies, is een integrale opname-analyse noodzakelijk. Voor de nieuwe onderzoekslijn over het tijdsverloop dient de opname zo mogelijk met tijdcodes te worden geanalyseerd. Alleen daarmee kan objectief worden vastgesteld hoeveel tijd procedurele bijsturing en onduidelijkheid daadwerkelijk hebben gekost en welk aandeel dit had in het totale uitlopen van de vergadering.